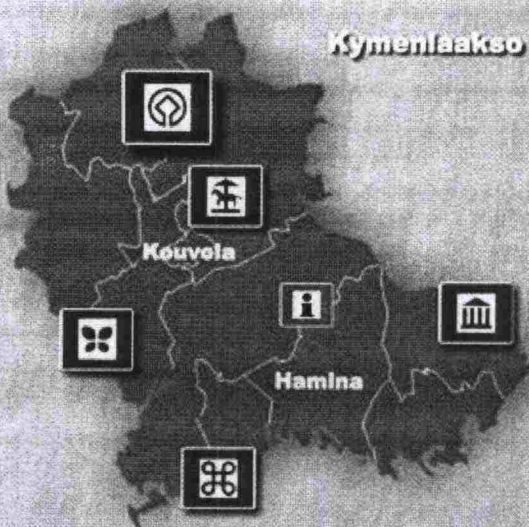

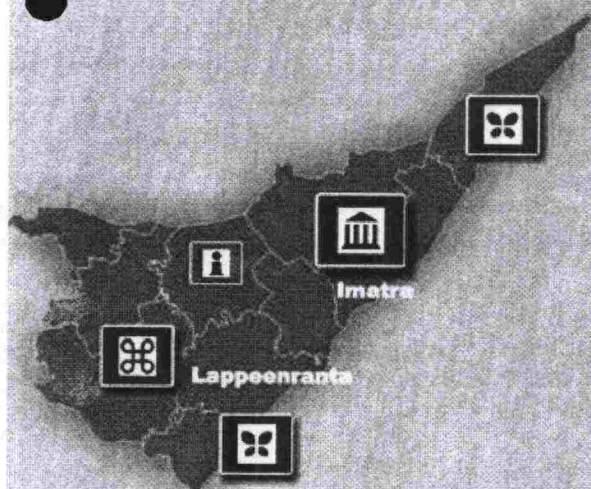
20080087

Kymenlaakso

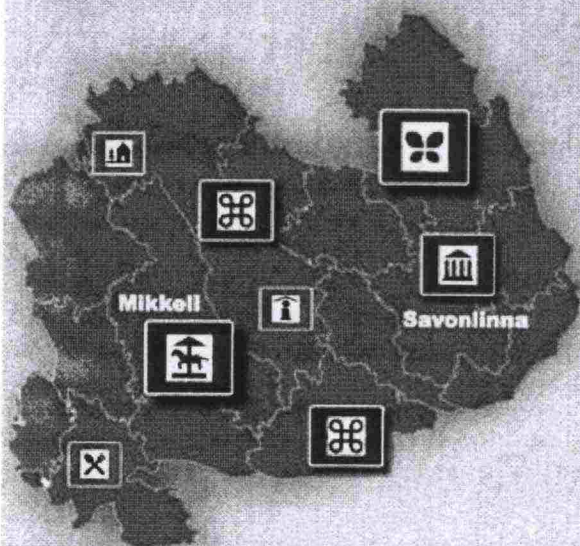

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma

Etelä-Karjala

Etelä-Savo

**Kaakkois-Suomen
maakuntien
palvelukohteiden
opastussuunnitelma**

Valokuvat Suvi Nenonen, Tomi Kärnä ja Olli Mäkelä

ISBN 978-952-221-018-0
TIEH 1000175-08

Verkkojulkaisu pdf (www.tiehallinto.fi/julkaisut)
ISBN 978-952-221-019-7
TIEH 1000175-v-08

Kopijyvä
Kuopio 2008

Julkaisua myy/saatavana:
Tiehallinto, Kaakkois-Suomen tiepiiri
Puhelin 0204 2211

Tiehallinto
Kaakkois-Suomen tiepiiri
Kauppamiehenkatu 4
45100 Kouvola
Puhelinvaihde 0204 2211

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma. Tiehallinto, Kaakkois-Suomen tiepiiri, Kouvola 2008. 67 s. + liitt. 2 s. ISBN 978-952-221-018-0, TIEH 1000175-08.

Asiasanat: liikenteen ohjaus, liikennemerkit; matkailu; viitoitus; tienkäyttäjätieto, Kaakkois-Suomen tiepiiri

Aiheluokka: 22 Liikenteen ohjaus

TIIVISTELMÄ

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on ensisijaisesti asiantuntijoille ja lupaviranomaisille tarkoitettu strategia-asiakirja, jossa ei tehdä varsinaisia opastusmerkkisuunnitelmia. Suunnittelutasolla selvitetään alueiden erityispiirteet ja laaditaan strategia maakuntien pitkän tähtäimen opastusjärjestelmän kehittämiseksi.

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnittelussa määritellään opastuspaikkojen eli opastustoimistojen ja -pisteiden sijoittamis- ja kehittämisperiaatteet, jaetaan maakunta yksityiskohtaisten opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin seudullisiin suunnittelualueisiin sekä tehdään esitykset maakunnallisten yhteistyöryhmien perustamiseksi. Palvelukohteiden ja nähtävyyksien nykytilan selvittämiseksi kartoitetaan maakunnallisesti ja valtakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet ja aktiviteetit, joilla katsotaan opastusmielessä olevan valtakunnallista merkitystä ja joiden viitoituskelpoisuutta suosittelee valtakunnallinen lausunnonantajataho. Yksittäisten palvelujen osalta kartoitetaan leirintäalueet. Tienkäyttäjille ja vapaa-ajan liikkujille tarkoitetut muut palvelut, kuten ravintolat, mökkimajoitukset ja maaseutuyritykset, kartoitetaan vasta seudullisissa opastussuunnitelmissa, joissa laaditaan opastusmerkkisuunnitelmat. Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat esitetään laadittavaksi esitetyllä aluejajalla vuosien 2008 - 2010 aikana.

Nykytilanteen kartoituksen perusteella merkittävät palvelukohteet ja nähtävyydet priorisoitiin yhteistyössä sidosryhmien ja opastuksen lausunnonantajatahojen kanssa maakunnallisissa seminaaritilaisuuksissa. Kaakkois-Suomessa on määritetty kaikkiaan 38 kärkekohdetta, joiden tulee näkyä laajasti alueen opastuspisteissä sekä näkyvästi maanteiden palvelukohteiden opastuksessa. Museoiden ja historiallisten nähtävyyksien osalta tällaisia kärkekohteita ovat muun muassa Langinkosken keisariin kalastusmaja, Pyhtään keskiaikainen kirkko, Kerimäen puukirkko ja Olavinlinna. Muista nähtävyyksistä kärkekohteina on mainittu mm. Haminan ja Lappeenrannan linnoitukset, Valamon ja Lintulan luostarit ja Punkaharjun kansallismuseo. Luontokohteista merkittävimpiä ovat mm. Siikalahti sekä Repoveden, Itäisen Suomenlahden ja Linnansaaren kansallispuistot. Huvipuistoista Tykkimäki ja Visulahti ovat vetovoimaisimpia kohteita. Maailman perintökohteista merkittävin on Verlan ruukikylä puuhiomoinen ja pahvitehtaan.

Kaakkois-Suomen maakuntien opastusstrategian mukaan opastusasioiden kehittämistä ja sidosryhmien yhteistyön tiivistämistä varten perustetaan maakuntakohtaiset palvelukohteiden opastuksen yhteistyöryhmät. Opastustoimistojen toiminnan kehittämiseksi kuntia suositellaan tiivistävän yhteistyötä matkailupalvelu- ja kehittämissuhteiden kanssa. Strategisena tavoitteena on täydentää opastuksen toisella tasolla jaettavaa informaatiota korkeatasoisilla opastuskeskuksilla, määritellä niiden potentiaalisia sijaintipaikkoja sekä kehittämisen suuntaviivoja.

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnittelu vahvistaa erityisesti matkailuelinkeinon kehittämismahdollisuuksia. Toimivat liikenneyhteydet sekä informatiivinen ja selkeä viitoitus ja opastus tukevat matkailukohteiden saavutettavuutta ja siten vahvistavat alueiden kehittämismahdollisuuksia.

ESIPUHE

Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Palvelukohteiden opastukseen käytetään erilaisia opastusmerkkejä ja kohdetunnuksia. Opastusmerkkien asettaminen ja ylläpito ovat yleensä opastettavan kohteen ylläpitäjän vastuulla. Opastusmerkit edellyttävät tienpitäjän lupaa.

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma on laadittu alueen kolmen maakunnan, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon, alueet kattavana. Maakuntatason suunnitelma on ensimmäinen vaihe alueellisten opastussuunnitelmien laatimisessa. Suunnitelmassa on selvitetty maakuntien erityispiirteet ja opastuksen kannalta erityisen merkittävät kohteet. Siinä on määritelty opastuspaikkojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet, jaettu alue opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin suunnittelualueisiin sekä synnitetty maakuntatasoista yhteistyötä palvelukohteiden opastuksen kehittämiseksi.

Vuonna 2007 on tehty päätökset palvelukohteiden opastusmerkkejä koskevasta laajasta uudistuksesta, jossa on mm. otettu käyttöön merkkien ruskea pohjaväri ja lisätty käytettäviä tunnuksia. Muutokset tulee pääosin toteuttaa vuoden 2013 loppuun mennessä, mikä on tehnyt opastussuunnitelmien päivittämisen ajankohtaiseksi. Suunnitelmaa laadittaessa on noudatettu Tiehallinnon v. 2007 valmistunutta ohjetta "Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen".

Suunnitelmasta ovat Kaakkois-Suomen tiepiirissä vastanneet Jukka Tamminen ja Harri Hyyryläinen. Suunnitelmaa varten perustetun ohjausryhmän työskentelyyn ovat osallistuneet:

Jukka Tamminen, puh. joht.
Harri Hyyryläinen
Kari Keski-Luopa
Matti Lohko

Raija Sierman
Heli Gynther
Juha Rantala
Olli Mäkelä
Suvi Nenonen, siht.

Kaakkois-Suomen tiepiiri
Kaakkois-Suomen tiepiiri
Keski-Suomen tiepiiri
Lappeenrannan Seudun elinkeino ja
matkailu Oy
Kouvolan seudun matkailu
Etelä-Savon maakuntaliitto
Runon ja Rajan tie ry
Destia Oy
Destia Oy

Ohjausryhmä on pitänyt kolme kokousta. Suunnitelmaa laadittaessa on marras - joulukuussa 2007 pidetty maakunnalliset suunnittelutilaisuudet Kouvolassa Kymenlaaksoa, Lappeenrannassa Etelä-Karjalaa ja Mikkelissä Etelä-Savoa koskien.

Konsulttina toimineessa Destia Oy:ssä suunnitelman laatimiseen ovat osallistuneet Olli Mäkelä, Suvi Nenonen, Tomi Kärnä ja Arja Penttiniemi.

Kouvola helmikuussa 2008

Sisältö

1	JOHDANTO	9
1.1	Palvelukohteiden opastusjärjestelmä	9
1.2	Palvelukohteiden opastusmerkit	10
1.3	Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma	11
2	KAAKKOIS-SUOMEN MAAKUNTIEN PALVELUKOHTEIDEN OPASTUSSUUNNITELMAN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET	14
2.1	Yleistä	14
2.2	Suunnitelman tavoitteet	15
3	TAUSTATIETOJA KAAKKOIS-SUOMEN MATKAILUSTA JA PALVELUKOHTEISTA	16
3.1	Matkailu ja matkailuliikenteen määrä	16
3.2	Matkailun markkinointiorganisaatiot	18
3.3	Maakunnalliset erityispiirteet ja matkailustrategiat	21
4	OPASTUSPAIKAT	24
4.1	Opastustoimistot ja -pisteet	24
4.2	Opastuskartat	26
4.3	Nykytilanne	27
4.3.1	Opastustoimistot ja -pisteet	27
4.3.2	Tiehallinnon tieinfopisteet	29
4.4	Kehittämissuunnitelma	30
4.4.1	Opastuspaikat	30
4.4.2	Opastuskartat	34
5	MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT PALVELUKESKITTYMÄT JA KOHTEET	36
5.1	Merkittävimpien kohteiden kartoituksen ja määrittelyn toteuttaminen	36
5.2	Kymenlaakson maakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet ja aktiviteetit	39
5.2.1	Kymenlaakson merkittävien kohteiden kohdekuvaukset	39
5.3	Etelä-Karjala - maakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet ja aktiviteetit	41
5.3.1	Etelä-Karjalan merkittävien kohteiden kohdekuvaukset	42
5.4	Etelä-Savo - maakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet ja aktiviteetit	44
5.4.1	Etelä-Savon merkittävien kohteiden kohdekuvaukset	46
5.5	Leirintäalueet	48

6	MATKAILUTIET	50
6.1	Matkailutiet Kaakkois-Suomessa	50
6.2	Matkailuteiden reittiviitoitus	53
6.3	Matkailutietunnusten käyttö palvelukohteiden opastuksessa	53
6.4	Matkailutiet ja opastuspaikat	55
6.5	Matkailutieorganisaatioiden hyödyntäminen palvelukohteiden opastuksessa	56
7	SEUDULLISTEN OPASTUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN	57
7.1	Seudullinen opastussuunnitelma	57
7.2	Esitys seudullisten suunnitelmien alueiksi	57
7.3	Seudullisten suunnitelmien aikataulu	59
8	MAAKUNTATASOISEN YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN	61
8.1	Maakunnallisen opastuksen yhteistyöryhmän asema ja tehtävät	61
8.2	Maakunnallisten yhteistyöryhmien perustaminen	62
8.2.1	Kymenlaakso	62
8.2.2	Etelä-Karjala	62
8.2.3	Etelä-Savo	63
9	KAAKKOIS-SUOMEN MAAKUNTIEN OPASTUSSTRATEGIA	64

LÄHDELUETTELO

LIITTEET

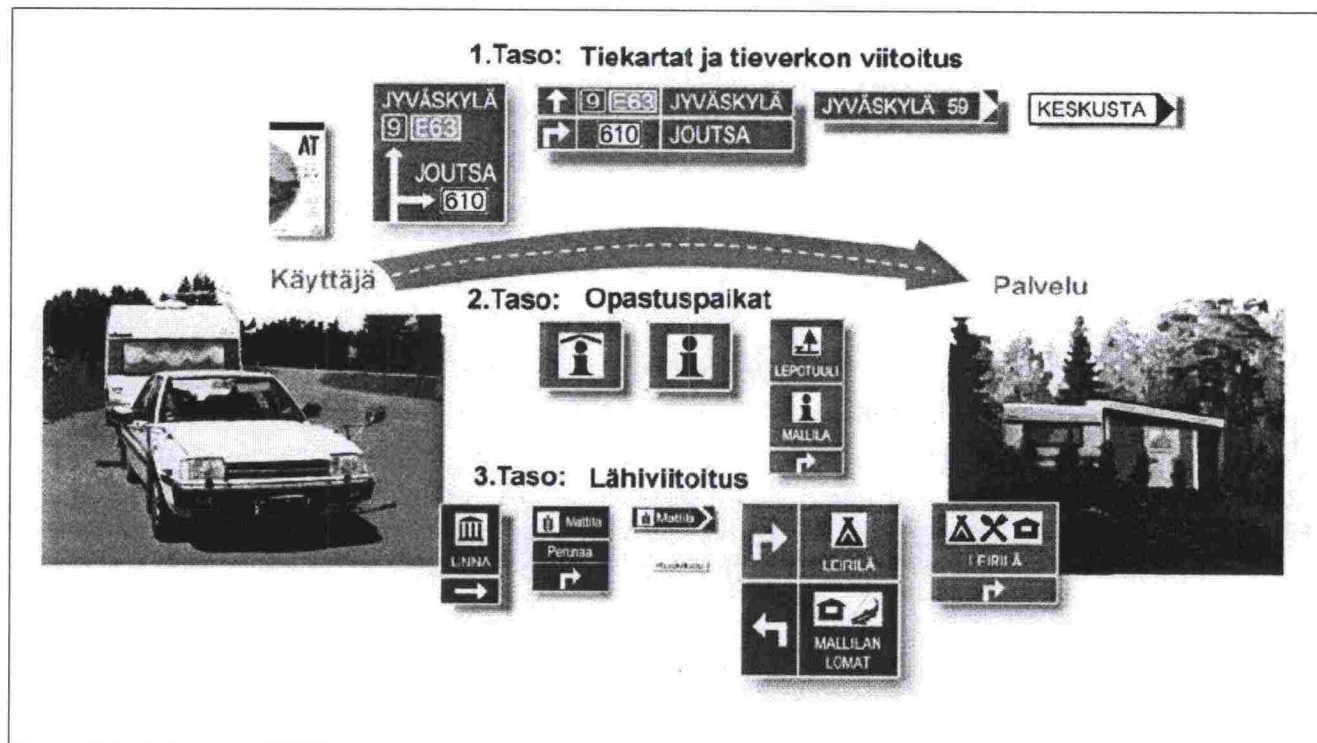

1 JOHDANTO

Palvelukohteilla tarkoitetaan tienkäyttäjille palveluja tarjoavia palveluyrityksiä ja -toimintoja. Tällaisia ovat esim. hotellit, retkeilymajat, leirintäalueet, kahvila- ja ravintolapalvelut, erilaiset aktiviteetit ja nähtävyydet. Myös paljon liikennettä aiheuttavat kohteet, kuten uimapaidat, museot, huvipuistot ja laskekettelukeskukset on opastettu opastusmerkein. Palvelukohdetunnuksin opastetaan lisäksi yleiseen turvallisuuteen ja matkailuun liittyviä palveluita, joita ovat esim. ensiapu, huoltamo ja levähdysalue. Palvelukohteiden opastukseen käytetään erilaisia opastusmerkkejä ja kohdetunnuksia. Opastusmerkkien asettaminen ja ylläpito ovat yleensä opastettavan kohteen ylläpitäjän vastuulla. Opastusmerkit edellyttävät tienpitäjän lupaa.

1.1 Palvelukohteiden opastusjärjestelmä

Maantiellä viitoituksen tarkoituksena on yhdessä asianmukaisen tiekartan kanssa, johon tienkäyttäjä tutustuu ennen matkalle lähtöä, opastaa tienkäyttäjä kohteeseen edullisinta reittiä. Palvelukohteiden viitoitus täydentää reit tiopastusta osoittamalla tienkäyttäjälle tämän matkan aikana tarvitsemia palveluja ja opastaa perille kohteeseen. Opastusjärjestelmän rakenne muodostuu kolmesta tasosta (kuva 1-1).

Kuva 1-1. Opastusjärjestelmän kolmitasoinen rakenne (Lähde: Tiehallinnon ohjejulkaisu: Palvelukohteiden viitoitus, TIEH 2000021-07).

Ensimmäinen taso - Tiekartat ja tieverkon viitoitus

Tienkäyttäjä suunnistaa tieverkolla tiekartassa esitettyihin kohteisiin vertailemalla tiekarttaa ja tieverkon viitoitusta toisiinsa. Suunnistaminen tieverkolla on mahdollista tunnistamalla tienviitoista tiekartalla esiintyvät tienumerot ja maantieteelliset erisnimet.

Toinen taso - Opastuspaikat

Tienkäyttäjä suunnistaa tiekartalle merkittyyn tai viitoitettuun opastuspaikkaan halutessaan monimuotoisempaa ja tarkempaa tietoa sijaintiympäristönsä palveluista ja kohteiden sijainnista kuin mitä tiekartta tarjoaa. Opastuspaikkaan saapuessaan tienkäyttäjä kohtaa vähintään ulko- tai sisätiloihin sijoitetun alueellisen opastuskartan (opastuspiste) sekä mahdollisesti myös esimerkiksi sisätiloihin sijoittuvan interaktiivisen opastuspäätteen tai matkailuneuvontapisteen (opastustoimisto).

Opastuspaikkojen tärkeä tehtävä on opastaa tienkäyttäjä sille tielle, josta lopulliseen määränpäähän käännytään. Hyvin varustetusta opastuspaikasta tienkäyttäjä voi ottaa mukaansa alueen matkailupalveluja esittelevän kartan, joka toimii varmistuksena matkalla perille.

Kolmas taso - Lähiviitoitus

Tienkäyttäjä ohjataan perille kohteeseen lähiviitoituksella. Lähiviitoituksen perustyökaluja ovat osoitejärjestelmää tukevat tien- ja kadunnimikilvet sekä lähi-, paikallis- ja erityiskohteita osoittavat tienviitat, joita täydennetään tarvittaessa palvelukohteiden opastusmerkeillä ja erilaisilla toimintoja kuvaavilla osoiteviitoilla.

1.2 Palvelukohteiden opastusmerkit

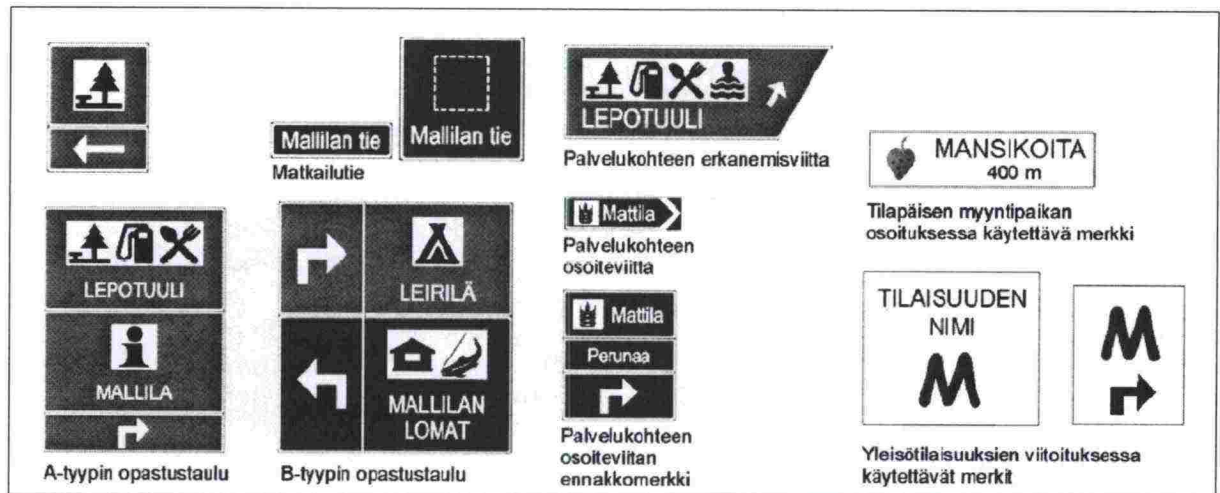
Tienkäyttäjille tarkoitettuja palveluja osoitetaan tieliikenneasetuksen mukaisilla (kuva 1-2)

- palvelukohteen A- ja B-typin opastustauluilla
- palvelukohteen erkanemisviitalla
- palvelukohteen osoiteviitalla
- palvelukohteen osoiteviitan ennakkomerkillä ja
- matkailutiemerkeillä.

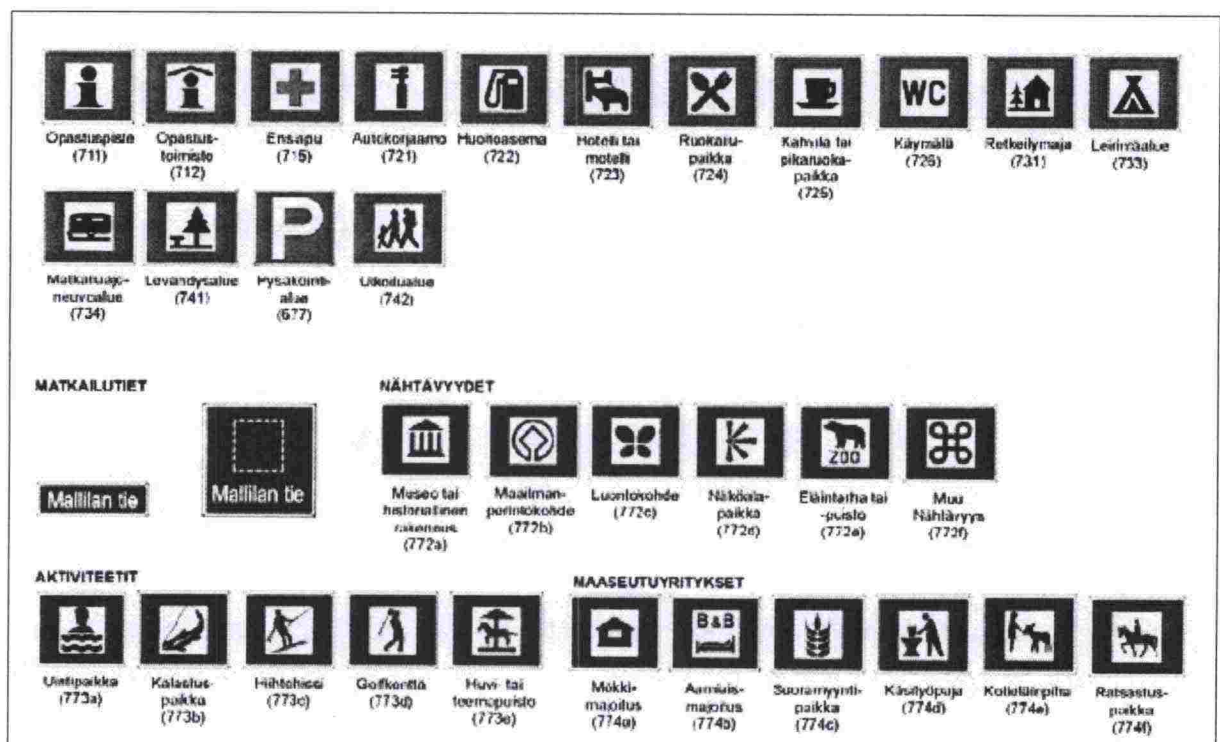
Palvelukohteiden opastusmerkeissä voidaan yleensä käyttää tieliikenneasetuksen mukaisia tunnuksia (kuva 1-3). Palvelukohteen opastustaulun pohjaväri voi olla sininen tai ruskea merkissä osoitettavan palvelun mukaan.

Palvelukohteiden opastusmerkeissä laajennettiin ruskean värin käyttöä ja lisättiin tunnusten määrää helmikuussa 2007. Opastusmerkkien käyttöä ja värejä on käsitelty tarkemmin Tiehallinnon ohjejulkaisussa Palvelukohteiden viitoitus, TIEH-21000021-07.

Kuva 1-2. Palvelukohteen viitoituksessa käytettävät liikennemerkkit.

Kuva 1-3. Palvelukohteen viitoituksessa käytettävät tunnukset.

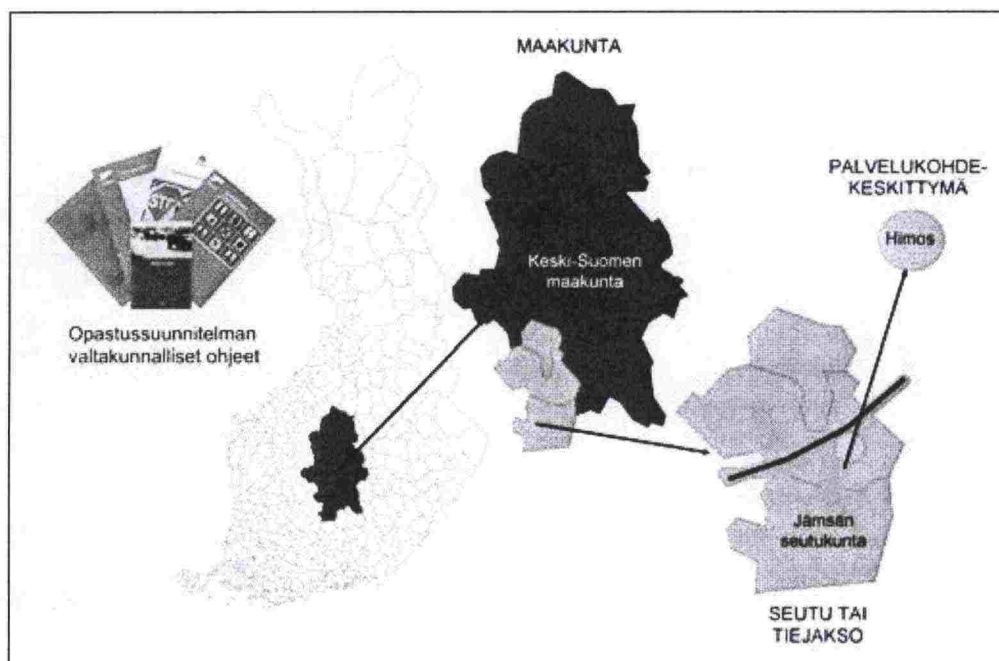
1.3 Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma

Palvelukohteiden alueellisella opastussuunnittelulla tarkoitetaan laajalle alueelle tehtyä kokonaisvaltaista tarkastelua, jossa otetaan huomioon tienkäyttäjien ja palvelujen tarjoajien tarpeet sekä paikalliset olosuhteet joustaviin ja tasa-puolisiin viitoitusratkaisuihin pääsemiseksi. Palvelukohteiden alueellisessa opastussuunnittelussa käsitellään myös opastusperiaatteet uusien palvelujen, nähtävyyksien ja aktiviteettien viitoittamiseksi.

Palvelukohteiden alueelliset opastussuunnitelmat jaetaan suunnittelualueen koon perusteella

- maakunnallisiin,
- seudullisiin ja
- palvelukohdekeskittymien

opastussuunnitelmiin. Toiminnallisesti **maakunnallinen opastussuunnitelma** sijoittuu opastussuunnittelun valtakunnallisten ohjeiden ja seudullisen opastussuunnitelman väliin (kuva 1-4). Opastussuunnittelun valtakunnallisissa ohjeissa esitetään yleispäteviä opastusratkaisuja, mutta niissä ei ole mahdollisuutta ottaa huomioon yksityiskohtaisesti eri valtakunnanosien olematuisuutta ja perinteitä. Tämän vuoksi maakunnan erityispiirteet olisi hyvä selvittää ennen tarkempien opastusmerkkisuunnitelmien laatimista tai ennen tienkäyttäjien ja matkailijoiden opastamistavoista päättämistä.

Kuva 1-4. Maakunnallinen opastussuunnittelu sijoittuu valtakunnallisten ohjeiden ja seudullisen opastussuunnittelun väliin.

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma on ensisijaisesti asiantuntijoille ja lupaviranomaisille tarkoitettu strategia-asiakirja, jossa ei tehdä varsinaisia opastusmerkkisuunnitelmia. Suunnitelmaa varten selvitetään maakunnan erityispiirteet ja laaditaan pitkän tähtäimen suunnitelma maakunnan opastusjärjestelmän kehittämiseksi. Suunnitelmassa määritellään opastuspaikkojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet, jaetaan maakunta opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin suunnittelualueisiin sekä perustetaan maakunnallinen palvelukohteiden opastuksen kehittämisen yhteistyöryhmä.

Maakunnallinen opastuksen yhteistyöryhmä vaikuttaa ja seuraa maakunnallisessa palvelukohteiden opastussuunnitelmassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden toteutumista, käsittelee alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta sekä huolehtii maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitetun tietojen ajantasaisuudesta.

Maakunnan opastusstrategialla tarkoitetaan opastuksen kehittämisen yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä. Opastusstrategiaksi kirjattavat asiat voivat liittyä maakuntaopastuksen yhteistyöryhmän toimintaan, opastuspaikkojen kehittämiseen tai seudullisten suunnitelmien laatimiseen.

Opastusstrategia

- Tiivistää ja kehittää opastusasioissa yhteistyötä sidosryhmien välillä sekä toimii eri sidosryhmien mielipiteiden ilmaisukanavana.
- Tarjoaa puitteet kuntien opastustoimistojen ja -pisteiden sekä opastuskeskusten kehittymiseen.
- Edistää maakunnalle tärkeiden asioiden ja erityispiirteiden huomioon ottamista ja merkittävien suunnittelualueen ulkopuolisten kohteiden viitoittamista pienemmille alueille tehtävissä opastusmerkkisuunnitelmissa.
- Varmistaa samantyyppisissä ratkaisuissa yhdenmukaisen opastuskäytännön.

2 KAAKKOIS-SUOMEN MAAKUNTIEN PALVELUKOhteiden OPASTUSSUUNNITELMAN SISÄLTÖ JA TAVOITTEET

2.1 Yleistä

Kaakkois-Suomen tiepiiri kostuu kolmesta maakunnasta: Kymenlaakso, Etelä-Karjala ja Etelä-Savo. Tiepiirissä päädyttiin siihen, että maakunnalliset palvelukohteiden opastussuunnitelmat tehdään yhtenä projektina kaikille kolmelle maakunnalle. Vaikka suunnitteluprosessi sisältää maakunnittain toteutettavia osia, voidaan yhden koko tiepiiriä koskevan projektin avulla saada kokonaiskuva viitoitusratkaisuista, varmistaa yhtenäiset viitoitusperiaatteet koko tiepiirin alueelle ja saada suunnitelma aikaan nopeammin ja tehokkaammin.

Palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa

- määritellään opastuspaikkojen sijoittumis- ja kehittämisperiaatteet
- jaetaan maakunta yksityiskohtaisten opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin seudullisiin tai paikallisiin suunnittelualueisiin sekä
- perustetaan maakunnalliset palvelukohteiden opastuksen kehittämisen yhteistyöryhmät.

Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitetaan merkittävimmät palvelukeskittymät sekä sellaiset nähtävyydet ja aktiviteetit, joilla katsotaan opastusmielessä olevan valtakunnallista merkitystä. Inventoiduista kohteista priorisoidaan yhteistyössä sidosryhmien kanssa ne maakuntien kärkekohteet, joiden tulee näkyä laajasti alueen opastuspaikoissa ja näkyvästi maanteiden palvelukohteiden viitoituksessa.

Yksittäisten palvelujen osalta kartoitetaan leirintäalueet, koska niitä ei ole kaikissa kunnissa, ne sijaitsevat keskustojen ulkopuolella ja niiden merkitys on useasti niin suuri, että matkailijat käyvät niissä etukäteen suunnitellusti tai ovat valmiita tekemään poikkeaman etukäteen suunnittelemaltaan reitiltä käydäkseen kohteessa.

Tienkäyttäjille ja vapaa-ajan liikkujille tarkoitetut muut palvelut, kuten esim. hotellit, ravintolat, mökkimajoitukset ja maaseutuyritykset, kartoitetaan vasta seudullisissa ja palvelukohdekeskittymien opastussuunnitelmissa, joissa myös laaditaan opastusmerkkisuunnitelmat.

Suunnitelmassa käsitellään myös alueen matkailutiet ja matkailuteihin liittyvät opastuskysymykset.

2.2 Suunnitelman tavoitteet

Palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman tavoitteita ovat:

Maakunnan merkittävimpien ja vetovoimaisimpien palvelujen ja kohteiden määrittäminen

Kartoitetaan valtakunnallisesti ja maakunnallisesti merkittävimmät palvelukeskittymät ja sellaiset nähtävyys- ja aktiviteettipaikat, joilla katsotaan opastusmielessä olevan valtakunnallista merkitystä. Kartoitus tehdään yhteistyössä eri palvelujen ja kohteiden viitoituskelpoisuutta suosittelevien tahojen kanssa. Yksittäisten palvelujen osalta kartoitetaan leirintäalueet. Maakunnan merkittävimmistä ja vetovoimaisimmista palvelukohteista priorisoidaan ne *kärkikohteet*, joiden tulee näkyä laajasti alueen opastuspaikoissa ja näkyvästi maanteiden palvelukohteiden viitoituksessa.

Opastusjärjestelmän toisen tason kehittäminen

Määritellään opastuspaikkojen (opastustoimistot ja -pisteet) kehittämisperiaatteet ja visioidaan kehittämisen suuntaviivoja ja yhteistyömalleja yhdessä sidosryhmien kanssa.

Pitkän tähtäimen tavoitteena maakunnallisessa opastussuunnitelmassa on määritellä tieverkkotasolla korkeatasoisten opastuspaikkojen, *opastuskeskusten*, potentiaalisia sijaintipaikkoja sekä niiden kehittämisen suuntaviivoja uudeksi palveluksi täydentämään opastuksen toisella tasolla jaettavaa informaatiota. Opastuksen laadun tulee olla korkeatasoista ja tietoa tulee jakaa tasapuolisesti kaikista tienkäyttäjien ja matkailijoiden tarvitsemista palveluista.

Palvelukohteiden seudullisten suunnittelualueiden määrittäminen

Maakunnallisessa opastussuunnitelmassa jaetaan maakunta yksityiskohtaisten opastusmerkkisuunnitelmien laatimista varten pienempiin seudullisiin tai paikallisiin suunnittelualueisiin. Suunnittelualueiden määrittämisessä otetaan huomioon alueiden olosuhteet ja erityispiirteet.

Maakunnallisten opastuksen yhteistyöryhmien perustaminen

Perustetaan palvelukohteiden maakunnallisen opastuksen kehittämistä varten yhteistyöryhmä kuhunkin maakuntaan. Yhteistyöryhmä kokoontuu määräjain tai tarpeen vaatiessa, seuraa palvelukohteiden maakunnallisessa opastussuunnitelmassa laaditun opastusstrategian toteutumista, käsittelee alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta sekä huolehtii maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuudesta. Yhteistyöryhmän tehtävänä on myös lisätä tietoa opastuskäytännöistä sidosryhmiensä keskuudessa.

3 TAUSTATIETOJA KAAKKOIS-SUOMEN MATKAILUSTA JA PALVELUKOhteista

3.1 Matkailu ja matkailuliikenteen määrä

Matkailu on merkittävä toimiala kaikissa Kaakkois-Suomen maakunnissa, mutta aivan erityistä merkitystä sillä on Etelä-Savossa. Siellä matkailulle tyyppillisten toimialojen osuus bruttokansantuotteen arvonlisäyksestä on Kaakkois-Suomen suurin, 1,8 %. Etelä-Karjalassa vastaava osuus on 1,4 % ja Kymenlaaksossa 1,5 %. Myös matkailutoimialan työllistämien osuus kaikista työssä käyvistä on suurin Etelä-Savossa, 5,3 %. Etelä-Karjalassa vastaava luku on 5,1 % ja Kymenlaaksossa 4,4 % (Konttinen 2006).

Kymenlaakson maakunnan matkailullinen vahvuus on sijainti lähellä pääkaupunkiseutua sekä Venäjää ja Pietaria. Erityisesti Pietaria pidetään yhtenä keskeisenä matkailun kehittämisen mahdollisuutena (Kymenlaakson liitto 2003, Kymenlaakson liitto 2006). Matkailu on kasvanut 1990-luvun lopulta kymmenisen prosenttia. Samaan aikaan Kymenlaakson ja Venäjän välisillä raja-asemilla rajanylitykset ovat lisääntyneet 30 %. Lisääntyneet tuttava- ja sukulaisvierailut selittävät osittain matkailutulon kasvun maakunnassa. (Tampereen yliopisto 2004)

Etelä-Karjalan välittömäksi matkailutuloksi v. 2005 arvioitiin 121 miljoonaa euroa, josta venäläisten osuus oli noin kuudennes (Etelä-Karjalan liitto 2006). Pääosa naapurimaasta tulevista matkailijoista tekee alueelle lähinnä lyhyitä ostos- ja vierailumatkoja, mutta pidemmät vapaa-ajan matkat, kuten kylpylälomat, kasvattavat jatkuvasti suosiotaan. Mökkeily painottuu maakunnan eteläosaan. Eniten mökkejä on Taipalsaarella, Luumäellä ja Savitaipaleella. Kaiken kaikkiaan mökkejä on maakunnassa yli 20 000. Näistä 65 % on ulkokuntalaisten omistamia.

Etelä-Savoon suuntautuva matkailu on tyyppisimmillään kotimaista vapaa-ajanmatkailua, jonka huippu ajoittuu kesäkauteen, kesäkuusta elokuuhun. Alue onkin riippuvaisempi lyhyestä kesäsesongista kuin Suomen matkailu yleisesti. Maakunnan matkailutulo oli 2000-luvun alussa noin 104 miljoonaa euroa. Matkailijamäärä on pysynyt suhteellisen vakiona, eikä suurta kasvua ole viime vuosina tapahtunut. Suurimman matkailijaryhmän muodostavat kotimaan matkailijat. Ulkomaisten matkailijoiden osuus, joista enin osa on sakalaisia ja venäläisiä, jää alle 20 %:iin. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2005)

Vapaa-ajan asuminen Etelä-Savon maakunnassa on valtakunnallisesti huomattavaa; mökkimäärällä mitattuna maakunta sijoittuu toiseksi Varsinais-Suomen jälkeen. Mökkejä on koko maakunnan alueella yli 43 000, ja niitä käyttää säännöllisesti yli 172 000 ihmistä, joista valtaosa ulkokuntalaisia (Etelä-Savon maakuntaliitto 2003b).

Taulukko 3-1. Tilastotietoja Kaakkois-Suomen alueen matkailusta v. 2005. Läh-
teet: Suomalaisten matkailu 2005. Tilastokeskus 2006. Matkailu-
tilasto 2006. Tilastokeskus 2006.

	Kymenlaakso	Etelä-Karjala	Etelä-Savo
Hotellit			
- lukumäärä	18 kpl	22 kpl	36 kpl
- vuodepaikat	1 798	2 406	3 563
Kaikki majoitusliikkeet			
- huoneita/mökkejä	1 298	1 715	2 856
- yöpymisvuorokaudet/v	292 057	452 290	638 754
Kotimaan matkat maakuntaan (matkaa/v)	"	"	1 678 000
- vapaa-ajan matkat maksull. majoituksessa			204 000
- matkat omalle mökille			579 000
- vierailumatkat sukulaisten ja tuttavien luo			895 000
Kotimaan matkat maakunnasta (matkaa/v)	719 000	643 000	813 000
- vapaa-ajan matkat maksull. majoituksessa	145 000	109 000	109 000
- matkat omalle mökille	104 000	118 000	115 000
- vierailumatkat sukulaisten ja tuttavien luo	470 000	416 000	589 000

Yleinen matkailun lisääntyminen on tuonut Kaakkois-Suomen teille suuren joukon ulkomaalaisia automatkailijoita, joista valtaosa on venäläisiä. Ulko-
maiset automatkailijat sekä vilkas kotimainen ja kansainvälinen raskas lii-
kenne antavat omat erityispiirteensä alueen matkailuliikenteelle.

Kaakkois-Suomen rajaliikenne on kasvanut jo 1990-luvun alkupuolelta lähti-
en, mutta aivan viime vuosina kasvuvauhti on hieman tasaantunut. Venäjän
talouden muutokset heijastuvat herkästi matkustajamääriin.

Vuonna 2006 Kaakkois-Suomen rajanylityspaikkojen, Vaalimaa, Nuijamaa ja
Imatra, kautta kulki kaikkiaan 2 377 000 autoa, joista henkilöautoja oli
1 699 000, linja-autoja 31 000 ja kuorma-autoja 648 000. Vaalimaalla ra-
janylityksiä oli yli miljoona, Nuijamaalla yli 700 000 ja Imatralla noin 450 000
rajanylitystä.

Venäläinen matkailija liikkuu Suomessa useimmiten henkilöautolla. Henkilö-
tai pakettiauto on selvästi suosituin kulkuneuvo kaikentyyppisillä matkoilla.
Ostos- ja työmatkoista lähes yhdeksän kymmenestä tehdään henkilöautolla.
Vapaa-ajanmatkailijoista vain noin kuudennes matkustaa linja-autolla (Nevalainen 2007).

Kaakkois-Suomi toimii myös matkailun gateway-alueena, jonka kautta venä-
läiset matkailijat suuntaavat muun muassa pääkaupunkiseudulle, Tahkon ja
Kolin hiihtokeskuksiin sekä Kainuuseen (Nevalainen 2007).

Lisääntyvä matkailuliikenne asettaa haasteita niin tienpidolle, matkailutoimi-
joille kuin matkailualueillekin. Vieras liikennekulttuuri ja jossain määrin vie-
raat tieliikennesäännöt, opasteet ja liikennemerkit tuovat ongelmia tieliiken-
teeseen. Itärajan matkailuliikenteen erityisenä haasteena tienpidolle ovat

opastusjärjestelmän ja ennakkotiedotuksen kehittäminen sekä teiden kun-
nosta huolehtiminen myös hankalissa keliolosuhteissa. (Nevalainen 2007)

Taulukko 3-2. *Rajaliikenne (autoa/v) Kaakkois-Suomen rajanylityspaikoilla
vuonna 2006. Lähde: Tiehallinto, rajaliikennetilastot 2006.*

Raja-asema	Venäjälle	Suomeen	Yhteensä
- Vaalimaa	605 694	556 865	1 162 559
- Nuijamaa	399 045	364 034	763 079
- Imatra	234 194	217 767	451 961
Yhteensä	1 238 933	1 138 666	2 377 599

Taulukko 3-3. *Liikennemäärät (autoa/v) ajoneuvotyypeittäin Kaakkois-Suomen
rajanylityspaikoilla vuonna 2006. Lähde: Tiehallinto, rajaliikenne-
tilastot 2006.*

Raja-asema	Henkilö- ja pakettiautot	Linja-autot	Kuorma- autot	Yhtensä
- Vaalimaa	791 723	16 421	354 415	1 162 559
- Nuijamaa	537 813	11 248	214 018	763 079
- Imatra	369 229	2 872	79 860	451 961
Yhteensä	1 698 765	30 541	648 293	2 377 599

3.2 Matkailun markkinointiorganisaatiot

Matkailuun liittyvät alueelliset myynti- ja markkinointiorganisaatiot ovat kes-
keinen yhteistyötaho alueellisia opastussuunnitelmia laadittaessa. Ne toimi-
vat usein opastustoimistojen ylläpitäjinä. Ne tuntevat hyvin alueen matkailu-
kohdeyrittäjät ja heidän opastustarpeensa. Seudullisten ja paikallisten opas-
tussuunnitelmien aluerajausten osalta kannattaa ottaa huomioon myynti- ja
markkinointiorganisaatioiden aluejako, koska se on yksi luonteva lähtökohta
opastussuunnitelmien aluejaolle.

Kunnan tehtävänä on edistää ja tukea oman alueensa matkailua ja matkai-
luyrittäjiä. Kunnat tuottavat matkailuesitteitä ja muuta markkinointia tukevaa
aineistoa. Usein kunnat ovat mukana ylläpitämässä opastustoimistoja.
Maanteiden levähdys- ja pysäköintipaikoilla ja muilla yleisillä paikoilla sijait-
sevien opastuskarttojen ylläpito on yleensä kuntien vastuulla. Kuntapuolella
matkailuasioden organisointi on toteutettu vaihtelevasti; osassa kunnissa on
omaa matkailuasioita hoitavaa henkilöstöä, mutta yleisesti kunnat ostavat
palveluita matkailun myynti- ja markkinointiorganisaatioilta, joissa ne ovat
osakkaina tai omistajina.

Matkailupalvelujen markkinointia ja myyntiä varten on perustettu kuntakoh-
taisia, seudullisia tai maakunnallisia organisaatioita. Näillä on oma markki-
nointi- ja myyntihenkilöstönsä. Ne tuottavat markkinointi- ja myyntiesitteitä ja
usein niillä on omat majoituksen varauspalvelunsa. Matkailuyrittäjät voivat
yleensä ostaa tällaisten organisaatioiden palveluita. Markkinointi- ja myynti-
organisaatioiden omistus, organisointi ja vastuualueet ovat kirjavia ja työnja-
ko kuntien kanssa saattaa vaihdella.

Saimaan alueen kuntien yhteisenä matkailuorganisaationa on toiminut vuosikymmenien ajan Saimaan Matkailu. Yhdistyksen tarkoituksena on ollut tehdä tunnetuksi itäisen Suomen - Saimaan aluetta ja edistää alueen matkailuelinkeinon yleisiä edellytyksiä. Itä-Suomen matkailutoiminnassa on viime vuosien aikana tapahtunut rakenteellisia muutoksia, jonka myötä suuralueyhteistyö on siirtymässä kuntavetoisesta yhä enemmän matkailuyhtiöiden hallintaan.

Kymenlaakso

Kymenlaaksossa ei ole yhteistä koko maakunnan kattavaa matkailun markkinointiorganisaatiota. Pohjois-Kymenlaaksossa Kouvolan Seudun Matkailu vastaa Kouvolan ja Kuusankosken kaupunkien matkailutoimesta. Muut Kouvolan seudun kunnat (Anjalankoski, Elimäki, Valkeala, Jaala ja Iitti) vastaavat itsenäisesti omasta matkailutoimestaan. Kunnissa on omat infopisteet, jotka toimivat kuntien muihin palveluihin yhdistettyinä. Kouvolan Seudun Matkailu myy muille seudun kunnille esim. markkinointipalveluja yhteisesitteiden muodossa.

Kotkan seudulla Kotkan matkailutoimiston vastuulla on ensisijaisesti oman alueen markkinointi, kuitenkin tiiviissä yhteistyössä Kotkan - Haminan seudun muiden kuntien kanssa (Pyhtää, Hamina, Virolahti ja Miehikkälä).

Etelä-Karjala

Etelä-Karjalan maakunnassa matkailusta vastaavia organisaatioita ovat Lappeenrannan Seudun Elinkeino ja Matkailu Oy SELMA (1.1.2008 alkaen Lappeenrannan Seudun Yrityspalvelut Oy), Imatran Seudun kehitysyhtiö Oy/Imatran seudun Matkailupalvelut ja Etelä-Karjalan Matkailu Oy.

SELMA on Lappeenrannan, Joutsenon, Lemm, Luumäen, Savitaipaleen, Suomenniemen, Taipalsaaren ja Ylämaan kuntien omistama osakeyhtiö, joka hoitaa matkailun osalta matkailuneuvonnan, kokouspalvelut ja suurimman osan kehittämishankkeista Lappeenrannan ja em. ympäristökuntien osalta. Kunnat vastaavat pääasiassa kesäaikaisista kohdekohtaisista matkailuinfo-pisteistä.

Imatran matkailualueen kuntien yhteisenä matkailumarkkinointiorganisaationa toimii Imatran Seudun Matkailu, jonka tehtävänä on kehittää ja edesauttaa erilaisten matkailullisten vetovoimatekijöiden ja ohjelmapalvelujen tarjontaa alueella. Imatran Seudun Matkailu hoitaa Imatran, Rautjärven ja Ruokolahden osalta matkailuneuvonnan (kesäinfot). Imatran Seudun Matkailu on osa Imatran seudulla elinkeinoasioita hoitavaa Imatran Seudun Kehitysyhtiö Oy:tä.

Etelä-Karjalan Matkailu Oy vastaa koko maakunnan matkailun markkinoinnista ja myynnistä.

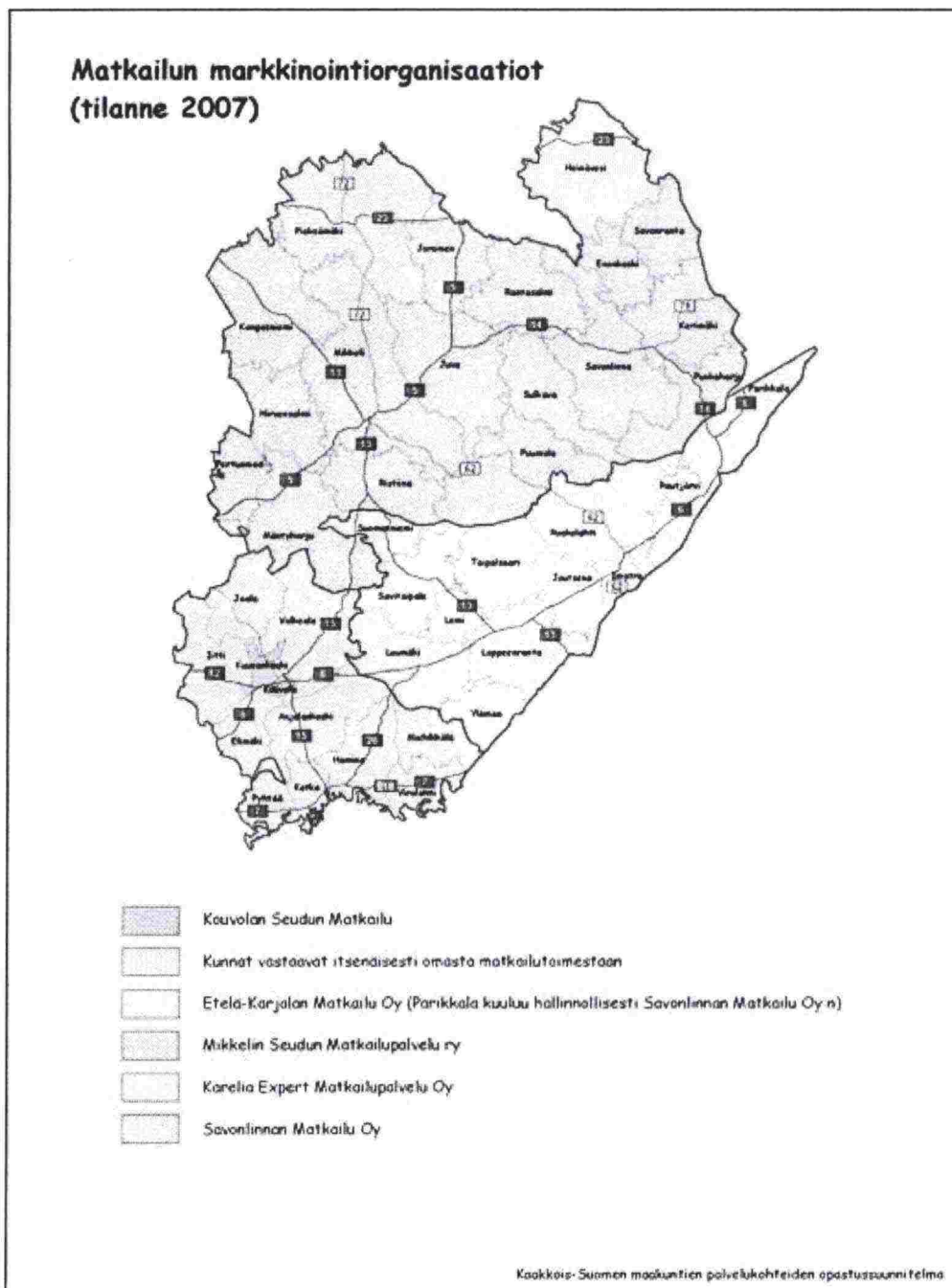
Etelä-Savo

Etelä-Savon maakunnassa toimii useampia matkailun alueorganisaatioita.

Mikkelin seudun elinkeinoyhtiö Miset Oy on Mikkelin seudun seitsemän kunnan (Mikkeli, Puumala, Ristiina, Pertunmaa, Kangasniemi, Hirvensalmi ja Mäntyharju) omistama seudullinen elinkeinoyhtiö, jonka alla toimii Mikkelin

Seudun Matkailupalvelu ry. Mikkelin Seudun Matkailupalvelu ry on Mikkelin, Hirvensalmen, Juvan, Kangasniemen, Mäntyharjun, Puumalan ja Ristiinan kuntien ja noin 60 matkailuyrityksen yhteinen matkailun alueorganisaatio. Se toimii tällä hetkellä pääasiassa markkinointiorganisaationa.

Kuva 3-1. Kaakkois-Suomen maakuntien matkailun markkinointiorganisaatiot.

Mikkelin seudun kunnista Pieksämäki ei kuulu mihinkään alueorganisaatioon, mutta tekee matkailussa ja sen markkinoinnissa yhteistyötä Varkauden Aluekeskusohjelma -kuntien, Varkaus, Heinävesi, Leppävirta, Joroinen, kanssa. Nykyisen Pieksämäen kaupungin matkailu on vuoden 2007 alkuun

saakka ollut entisen kaupungin ja Pieksänmaan kunnan yhteistä toimintaa, joka kuntaliitoksen myötä on keskittynyt nyt siis vain yhden kunnan alueelle.

Joroisten kunta ei myöskään kuulu mihinkään matkailun alueorganisaatioon, vaan tekee markkinoinnissa ja myynnissä yhteistyötä Varkauden seudun, Juvan ja varsinkin maaseutumatkailun osalta Rantasalmen kanssa.

Savonlinnan seudulla alueellisena matkailupalveluorganisaationa toimii Savonlinnan Matkailupalvelu ry:n omistama Savonlinnan Matkailu Oy. Savonlinnan matkailu Oy on yhdeksän kunnan (Savonlinna, Enonkoski, Kerimäki, Kesälahti, Parikkala, Punkaharju, Rantasalmi, Savonranta ja Sulkava) ja 45 matkailuyrityksen yhteinen matkailun alueorganisaatio, joka myy, välittää ja markkinoi alueensa matkailupalveluja.

Aluetoiminnan lisäksi Savonlinnan Matkailu Oy hoitaa Savonlinnan kaupungin matkailutoimen tehtäviä erillisen ostopalvelusopimuksen mukaisesti.

Savonlinnan seudun kunnista Heinävesi on mukana pohjoiskarjalaisessa Karelia Expert Matkailupalvelu Oy:ssä.

3.3 Maakunnalliset erityispiirteet ja matkailustrategiat

Kaakkois-Suomen maakuntien matkailun vetovoimatekijöitä ovat vesistöt, varsinkin Saimaan järviluonto kokonaisuudessaan, maaseutu, lukuisat kulttuurimatkailukohteet ja erilaiset tapahtumat. Luonto-, maaseutu- ja kulttuuri-matkailu ovat alueen maakunnissa merkittäviä elinkeinoja, mutta myös hyvinvointimatkailu kasvattaa jatkuvasti suosiotaan. Matkailulliset keskittymät muodostuvat Mikkelin ympäristöön, Savonlinnan seudulle, Imatran -Lappeenrannan -alueelle sekä Kouvola - Kotka -akselille lähiympäristöineen. Alueella on useita valtakunnallisesti vetovoimaisia matkailukohteita.

Alueen hyvä saavutettavuus ja Itärajan läheisyys tuovat oman lisänsä Kaakkois-Suomen matkailukuvaan. Kaakkois-Suomella on erityinen asema gatewayalueena Venäjän ja Suomen sekä EU:n välillä. Tästä johtuen sen teillä liikkuu, alueen omaan teollisuuteen liittyvän raskaan tavaraliikenteen lisäksi, runsaasti ulkomaisia tavarankuljettajia. Alueella liikkuu paljon myös venäläisiä ostos- ja vapaa-ajanmatkailijoita. Matkailullisessa mielessä Kaakkois-Suomen teillä kulkevat liikennevirrat tuovat alueelle suuren matkailijapotentiaalin (Nevalainen 2007).

Matkailu on merkittävä elinkeino Kaakkois-Suomen maakuntien alueella, ja sen merkitys on huomioitu esimerkiksi maakunnan liittojen strategioissa ja keväällä 2006 julkaistussa Suomen matkailustrategiassa.

Erilaisissa matkailustrategioissa ja -suunnitelmissa tieverkon olemassaolo sekä sen kehittäminen ja kattavuus nähdään matkailun kehittymisen olennaiseksi edellytykseksi. Toimivat, hyväkuntoiset ja turvalliset liikenneyhteydet sekä informatiivinen viitoitus ja opastus tukevat matkailukohteiden saavutettavuutta ja sitä kautta vahvistavat alueiden kilpailukykyä ja kehittymismahdollisuuksia. Sujuva saavutettavuus onkin nähty matkailun kehittymisen elinehdoksi Suomen matkailustrategiassa, jossa kiinnitetään huomiota matkailullisesti merkittävien teiden ja niiden palvelujen parantamiseen (KTM 2006).

Kymenlaakso

Kymenlaakson vahvuus matkailun alalla on maakunnan monipuolisuus ja sijainti Venäjän lähialueella. Matkailun kehittämisessä suuret mahdollisuudet liittyvät veturikaupunkien matkailukohteiden ja maakunnan rikkaan historian hyödyntämisen lisäksi ns. kulttuurimaaseudun kohteiden kuten Suomenlahden, Kymijoen ja Pohjois-Kymenlaakson järvi- ja erämaa-alueiden hyväksikäyttöön liittyvään tuotekehitykseen (Kymenlaakson liitto 2006). Maakunnan läpi virtaava Kymijoki sekä Suomenlahden merialue ovat Kymenlaakson matkailullista imagoa muovaavia luonnonelementtejä.

Kymenlaakson matkailustrategiassa matkailun kehittämisen päätavoitteena on matkailutulon koko maata suurempi kasvu. Kehittäminen ja kasvuodotukset kohdistuvat ennen kaikkea kotimaiseen ja venäläiseen perhematkailuun, kokous- ja tapahtumamatkailuun sekä luonto- ja kulttuurimatkailuun. (Tampereen yliopisto 2004) Matkailun osalta Kymenlaaksossa ollaan käynnistämässä uutta strategiatyötä.

Kymenlaakson maakunnan menestys riippuu liikenneväylien sujuvasta toiminnasta ja niiden turvallisuudesta. Aluetta halkovat suuret liikennevirrat lisäävät potentiaalisten matkailijoiden määrää, mutta samalla ne aiheuttavat ongelmia ajoittaisten ruuhkien takia. Väliytyskyvyltään riittämätön liikenneinfrastruktuuri on yksi keskeisistä tulevaisuuden kehittämiskysymyksistä Kymenlaakson alueella. Maakunnan intressinä onkin parantaa pääyhteysien liikennöitävyyttä elinkeinoelämän kannalta keskeisillä väylillä (valtatiet 6, 7, 12 ja 15). (Kymenlaakson liitto 2006)

Etelä-Karjala

Etelä-Karjalan maakunnan matkailulle antavat erityispiirteensä sen sijainti Venäjän rajalla Pietarin ja Viipurin talousalueiden läheisyydessä sekä rajaan liittyvä historia. Tämän lisäksi merkittävä erityispiirre ja vetovoimatekijä on Saimaa, jolla on huomattava merkitys koko maakunnan matkailuimagoille. Näitä matkailun vetovoimatekijöitä yhdistää Suomesta Venäjälle kulkeva Saimaan kanava (Nevalainen 2007).

Liikenneyhteydet ovat sekä elinkeinoelämän että asukasviihtyisyyden kannalta merkityksellisiä. Maakunnan valtaväylän, valtatie 6 saaminen nelikaksitaiseksi nähdään maakunnassa välttämättömäksi, jotta maantieliikenne voi toimia sujuvasti ja turvallisesti. Maakunnan intressinä on myös parantaa rajaliikenteen sujuvuutta ja rajalle johtavien liikenneyhteyksien toimivuutta. Vaikka pääpaino on ollut tavaraliikenneyhteyksien varmistamisessa, on rajaliikenteen sujuvuus nähty myös yhdeksi matkailun kehitykseen oleellisesti vaikuttavaksi tekijäksi. Sujuvammat rajayhteydet lisäävät myös vapaa-ajan liikennettä. (Etelä-Karjalan liitto 2003) Äskettäin toteutettu valtatie 13 parantaminen ja Nuijamaan rajanylityspaikan uudet tiejärjestelyt parantavat rajan ylittävän liikenteen sujuvuutta ja lisäävät osaltaan rajaliikenteeseen tukeutuvan elinkeinoelämän toimintaedellytyksiä.

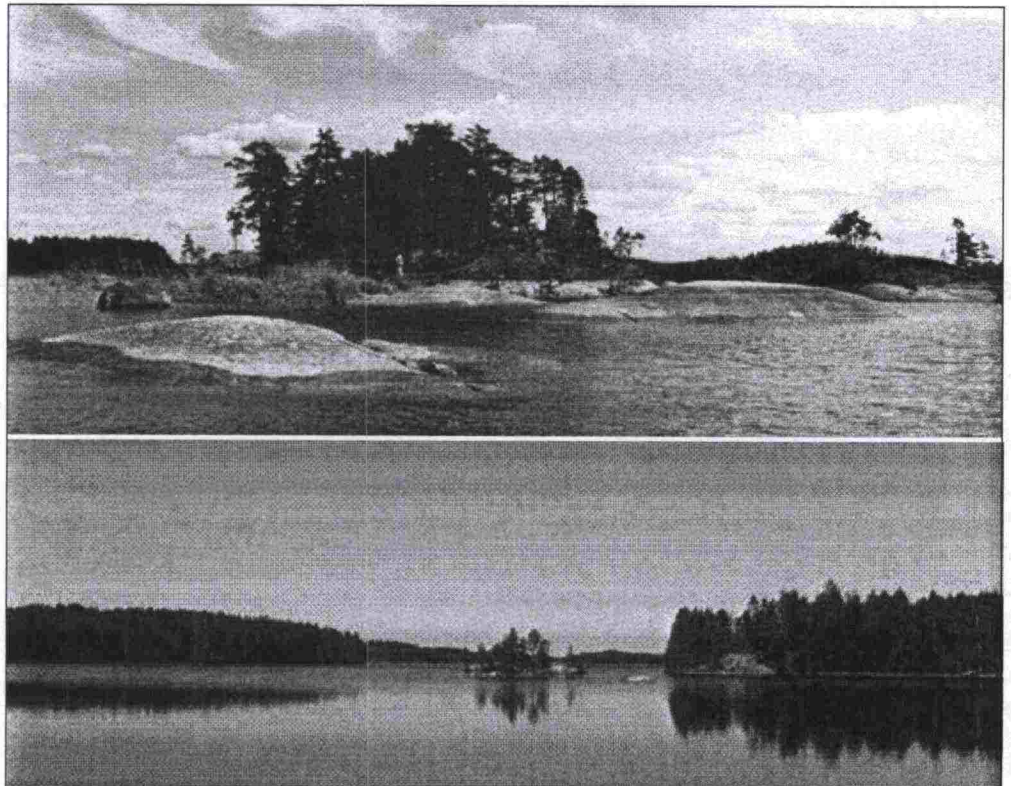

Etelä-Savo

Etelä-Savon maakunta on Järvi-Suomen sydän; vesistöt ja Saimaan järvi-luonto ovat maakunnan matkailun peruskivi. Järviluontoa esitteleviä kansallispuistoja maakunnassa on kolme: Linnansaaren kansallispuisto Savonlinnan ja Rantasalmen alueella, Koloveden kansallispuisto Enonkosken, Heinäveden ja Savonrannan kuntien alueella sekä Repoveden kansallispuisto Mäntyharjun ja Valkealan kuntien alueella. Järviluonnon lisäksi maakunnan matkailuvaltteja ovat monipuoliset kulttuurikohteet ja tapahtumat.

Etelä-Savo on vapaa-ajan ja matkailun maakunta; maakunta on vahvaa maaseutu- ja mökkimatkailualueita. Viime vuosikymmenten aikana maaseutumatkailu on lisääntynyt huomattavasti ja runsaan mökkitarjonnan ansiosta Etelä-Savolla on johtava asema maaseutumatkailumaakuntana maassamme.

Etelä-Savon matkailun kehittämisessä tavoitteena on lisätä niin kotimaisten kuin kansainvälisten matkailijoiden määrää ja viipymää maakunnassa. Tähän pyritään mm. kehittämällä erityisesti alueen järviluontoon ja kulttuuriin perustuvaa ohjelmapalvelutarjontaa matkailullisia sisältöjä ja rakenteita ja-lostamalla. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2007) Maakunnan saavutettavuutta pyritään parantamaan tieverkon laajuuden, kunnan ja palvelukyvyn parantamisella. Tämän osalta keskeisenä nähdään etelä-pohjoissuuntaisten liikenneyhteyksien ohella ennen kaikkea poikittais- ja ristikkäisyhteyksien kehittäminen sekä Parikkalan rajanylityspaikan vahvistaminen ja liikenneyhteyksien parantamien Laatokan länsirannan, Itä-Savon ja Keski-Savon välille. (Etelä-Savon maakuntaliitto 2003)

Kuva 3-2. Saimaan järviluontoa kauneimmillaan.

4 OPASTUSPAIKAT

Opastuspaikalla tarkoitetaan opastuspistettä, jonne on sijoitettu vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta tai opastustoimistoa, jossa tienkäyttäjä saa myös muuta matkailua koskevaa monipuolista tietoa. Tasokkaassa opastuspaikassa on myös ajan tasalla olevia paikkakunnan osoitekarttoja ja tiekohtaisia karttoja sekä mahdollisesti muita matkailuesitteitä.

Opastuspaikkojen tarkoituksena on tarjota tienkäyttäjälle monipuolista ja tarkkaa tietoa alueen palveluista, palvelujen sijainnista sekä palvelujen varustelutasosta ja yhteystiedoista. Opastuspaikassa voi olla saatavilla paikkakunnan osoitekarttoja, tiekohtaisia karttoja ja paikallisia palveluesitteitä.

Opastuspaikan tasoa voidaan nostaa sijoittamalla alueelle kioski, opastustoimisto tai tieinfopiste, josta saa ajantasaista tietoa kelistä, tietöistä, liikenteestä, kelirikkorajoituksista sekä lossi- ja lautta-aikatauluista.

Taajamien ulkopuoliset opastuspaikat tulee yleensä sijoittaa alueelle johtavien pääteiden varsille levähdys- tai pysäköintialueelle, palveluyrityksen yhteyteen tai yksinomaan opastustoimintaan varatulle alueelle. Opastuspaikka voidaan myös sijoittaa taajamaan tai sen välittömään läheisyyteen liikenteellisesti keskeiselle paikalle. Opastuspaikka voidaan sijoittaa myös kunnanrajalta, jos tämän ja taajaman välinen etäisyys on pitkä ja tiejaksolla on paljon palveluja. (Tiehallinto 2007)

4.1 Opastustoimistot ja -pisteet

Opastustoimistot

Opastustoimisto on yleensä kunnan tai matkailuorganisaation ylläpitämä sisätiloihin sijoitettu tila, jossa matkailijat voivat saada matkailua koskevaa tietoa. Opastustoimistoon suositellaan normaalin palveluvarustelun lisäksi sijoitettavan päätelaite, josta tienkäyttäjä voi hakea kuntien välittämää matkailuinformaatiota.

Opastustoimiston kansainvälistä, vihreävalkoista merkkiä saa käyttää, kun Suomen Matkailun Alueorganisaatioiden yhdistys SUOMA ry on hakemuksesta todennut opastustoimiston täyttävän i-kilpikriteeristön edellytykset. Vihreä i-kilpi on SUOMA ry:n rekisteröimä tavaramerkki ja sitä voivat käyttää vain käyttöoikeusluvan saaneet matkailutoimistot.

I-kilpikriteeristö on pohjana viisiportaiselle tähtiluokitukselle, jonka tavoitteena on kohottaa matkailutoimistojen profiilia ja vastata kasvaviin laatuvaatimuksiin. Uuden kriteeristön mukaisesti toimivat matkailutoimistot pääsevät mukaan Palvelevat matkailutoimistot -verkostoon ja tätä kautta esille mm. erilaisissa matkailualan painetuissa ja sähköisissä julkaisuissa.

Kaikilta i-toimistoilta edellytetään i-kilpikriteeristön mukaan:

- i-kilpi osoittaa selkeästi palvelupisteen sijainnin
- keskeinen sijainti asiakaskuntaan nähden
- säännölliset aukioloajat
- asiakaslähtöinen toimintatapa
- perusneuvonnan maksuttomuus ja pyrkimys neutraalisuuteen asiakkaan parhaaksi

- neuvontaa on annettava myös puhelimitse ja sähköpostitse
- alan ammattitaito
- henkilökunnalla riittävä tekninen välineistö ja internetyhteys asiakaspalvelun hoitamiseksi
- keskeiset julkisten liikennevälineiden yhteystiedot ja aikataulut.

Opastustoimistotunnusta 712 ("katollinen i") käyttää vain, mikäli toimisto täyttää kansainvälisen vihreävalkoisen i-kilven käyttöehdot. Tunnuksen käytöstä Tiehallinto pyytää SUOMA ry:n lausunnon.

Palvelevien matkailutoimistojen lisäksi monet kunnat ja kaupungit tarjoavat matkailuneuvontaa ja opastuspalveluja erillisissä opastustoimistoissa, jotka yleensä sijaitsevat kuntakeskuksessa (kunnan matkailuinfopiste). Myös toreilla, vierasvenesatamissa ja esimerkiksi vetovoimaisilla matkailukohteilla on yleensä kesäaikaista matkailuneuvontaa ja opastuskarttoja. Tällaisia opastustoimistoja voi olla myös pääteiden levähdysalueilla. Jos opastustoimisto ei täytä vihreävalkoisen i-kilven käyttöehtoja, sen opastuksessa käytetään opastuspistetunnusta 711 ("pelkkä i").

Kuva 4-1. Usein opastustoimisto sijaitsee kunnanviraston yhteydessä. Kuvassa Heinäveden kunnanvirasto, jonne on opastuspisteopastus.

Opastuspiste

Opastuspiste on yleensä miehittämätön tai muuten vaatimattomammin varustettu opastuspaikka. Opastuspisteessä on vähintään alueen palveluja osoittava opastuskartta. Tyypillisiä opastuspisteitä ovat mm. maantieverran levähdys- tai pysäköintialueilla olevat kartat ja muut informaatiotaulut.

Opastepisteiden opastuksessa käytetään opastuspistetunnusta 711 ("pelkkä i")

Kuva 4-2. Tyypillinen opastuspiste on maantien varrella oleva levähdys- tai pysäköintialue, jolla on opastuskartta ja mahdollisesti muuta matkailuinformaatioita. Kuva valtatieltä 14 Punkaharjulta.

4.2 Opastuskartat

Opastuspaikan opastuskartta koostuu yleensä useammasta kartasta (esim. yleiskartta, osoitekartta, haja-asutusalueen osoitekartta). Osoitekartan tietoja täydennetään tienkäyttäjän kannalta tärkeillä kohteilla, joita ovat mm. muut opastuspaikat, matkailupalvelut, levähdysalueet, liikenneterminaalit, merkittävimmät julkiset virastot ja laitokset, ajoneuvojen huoltopalvelut, ensiapua tarjoavat kohteet ja teollisuusalueet. Opastuskarttojen tulee palvella kaikkia tienkäyttäjiä.

Opastuspaikan opastuskartan tulee olla tasokas ja rakenteellisesti kestävä. Opastuskartan kannalta on ensiarvoisen tärkeää, että karttaa ylläpidetään ja päivitetään vähintään vuosittain ennen lomakauden alkua. Kartta voidaan tarvittaessa myös valaista. Kohteiden sijainti tulee merkitä karttaan tarvittaessa numerolla ja tunnuksilla. Opastuskarttaan tai sen yhteyteen voidaan varata tilaa myös palvelulaitosten mainoksille.

Opastuskartta laaditaan yhteistyössä Tiehallinnon, kunnan ja yritysten kanssa. Kartta on usein ainoa keino osoittaa kaikki alueella olevat tarpeelliset palvelut. (Tiehallinto 2007)

4.3 Nykytilanne

4.3.1 Opastustoimistot ja -pisteet

Kaakkois-Suomen alueella on kaikkiaan 51 opastustoimistoa. Näistä 18 toimistolla on SUOMA ry:n myöntämä vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeus.

Opastustoimistojen sijainti on esitetty kuvassa 4-3. Kuvaan on merkitty myös maanteiden varsilla olevat opaskartat, joista on tieto Tiehallinnon tierekisterissä. Näiden lisäksi on runsaasti muualla kuin maanteiden varsilla olevia opaskarttoja.

Kymenlaaksossa on 13 opastustoimistoa, joista neljällä eli Haminan, Kotkan Kouvolan ja Kuusankosken toimistoilla on vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeus.

Etelä-Karjalassa on 12 opastustoimistoa, joista vain Imatran ja Lappeenrannan toimistoilla on vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeus..

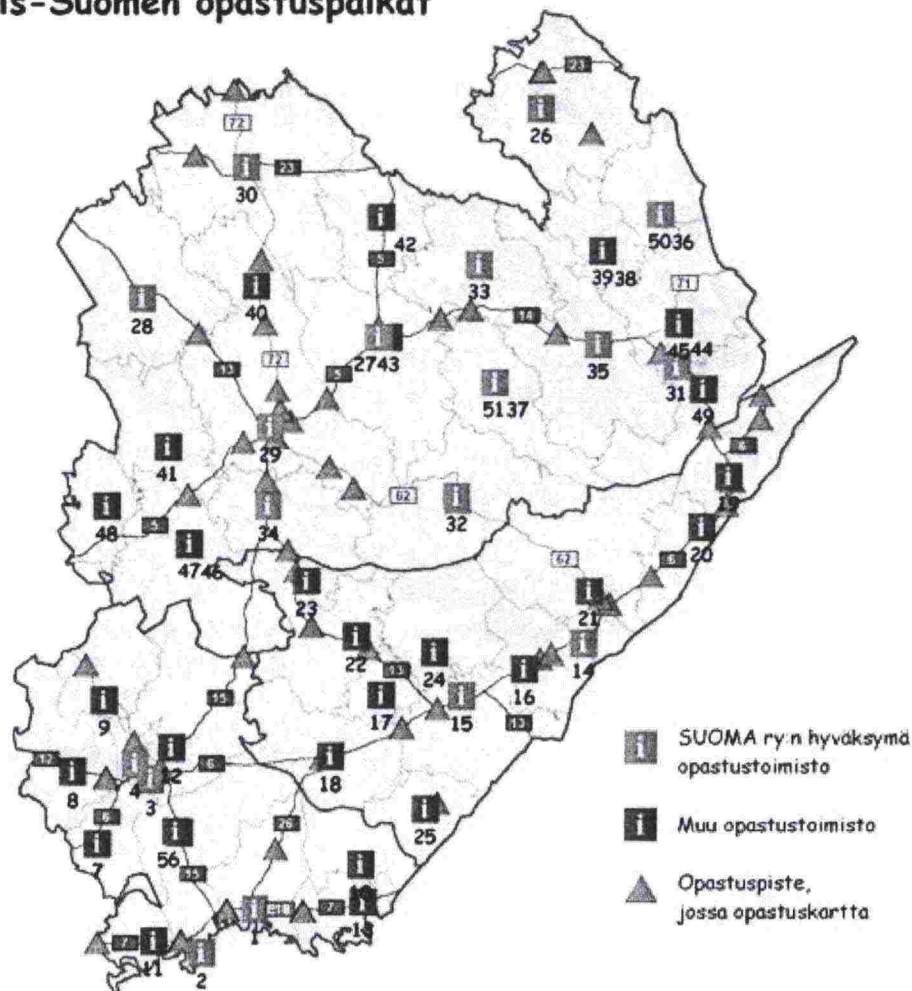
Etelä-Savossa on peräti 26 opastustoimistoa, joista 12 toimistolla on vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöoikeus.

Maanteiden varsilla on kaikkiaan noin 45 opastuskarttaa, jotka kattavat päätiät varsin hyvin. Kartat sijaitsevat yleensä taajamien läheisyydessä, mutta osa kartoista on kuntien rajamailla. Taajamissa on lisäksi runsaasti opaskarttoja, jotka eivät ole maanteiden varrella ja joista ei ole käytettävissä kattavaa tietoa.

Opaskarttojen kattavuus on hyvä. Karttojen osalta ongelmana on enemmänkin vanhentuneet tiedot ja ulkoasun "tyylittömyys". Usein kartat sijaitsevat paikoilla, joissa ei ole kunnollista valaistusta tai ne ovat kokonaan valaismattomilla paikoilla.

Kaakkois-Suomen opastuspaikat

Kymenlaakso:

1. Hämeen matkailupalvelut
2. Kotkan Matkailupalvelut (ILOS Kotkan Matkailutoimisto)
3. Kouvolan seudun matkailu
4. Kuusankosken matkailuneuvonta
5. Maalaispuoti Peukalainen
6. Anjalankosken kaupunki
7. Elimäen kunta
8. Iitin kunnan palvelupiste
9. Jaalan kunnanvirasto
10. Miehikkälän kunnanvirasto
11. Pyhtään kunnanvirasto
12. Valkealan kunnanvirasto
13. Virolahden kunnanvirasto

Etelä-Karjala:

14. Imatran Seudun Matkailupalvelut
15. Lappeenranta-Seudun Eläinko ja Matkailu Oy

16. Matkailukeskus Annukka

17. Lemminkäinen
18. Luumäen kunnanvirasto
19. Parikkalan kunnanvirasto
20. Rautjärven kunta
21. Ruokolahden matkailu
22. Savitaipaleen kunta
23. Suomenniemen kunnanvirasto
24. Taipalsaaren kunnanvirasto
25. Ylämaan kunnanvirasto
- Etelä-Savo:
26. Heinäveden matkailutoimisto
27. Matkahuolto-ABC Juva
28. Kangasniemen matkailuneuvonta
29. Mikkelin matkailuneuvonta
30. Pieksämäen matkailu
31. Matkailukeskus Harjun Portti
32. Puumalan matkailu
33. Rantasalmen Matkailu ry

34. Ristiinan Matkailuneuvonta ja Puoti ITULA

35. Savonlinnan Matkailu Oy
36. Kahvila Noidenkattila
37. Kahvila-Puoti Alina
38. Enonkosken kunta
39. Kalevesi-luontotupa
40. Haukivuoren kylätalo
41. Hirvensalmen kunta
42. Joroisten kunnanvirasto
43. Juvan Matkailuneuvonta
44. Kerimäen kunnanvirasto
45. Matkailuneuvonta Aitta, Kerimäki
46. Mäntyharjun matkailuneuvonta
47. Mäntyharjun kunta
48. Pertunmaan kunnanvirasto
49. Punkaharjun matkailuneuvonta
50. Savonrannan kunnanvirasto
51. Sulkavan kunnanvirasto

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma

Kuva 4-3.

SUOMA ry:n hyväksymät opastustoimistot, muut opastustoimistot ja opastuskartat Kaakkois-Suomessa.

4.3.2 Tiehallinnon tieinfopisteet

Tiehallinnon tieinfopisteistä tienkäyttäjät saavat internet-palveluna ajantasaisia tietoja muun muassa kelistä, tietöistä, liikenteestä, kelirikkorajoituksista sekä lossi- ja lautta-aikatauluista. Tieinfopiste koostuu erityisestä hipaisunäytöllä ohjattavasta päätelaitteesta ja tähän liittyvästä tietoliikenneyhteydestä.

Tieinfopisteet on sijoitettu pääteiden varsille huoltoasemille ja muille päätieverkon tärkeille pysähtymispaikoille, joissa on hyvät pysäköimispaikat raskaalle liikenteelle ja joissa aukioloajat ovat pitkiä, mielellään 24 h-palveluja.

Suomessa on 41 tieinfopistettä, joista kymmenen on Kaakkois-Suomen tiepiirin alueella (kuva 4-5 sivulla 33): ABC Utti (Valkeala.), Pitkä-Shell Taavetti (Luumäki), ABC Amiraali Karhula (Kotka), Teboil Rajahovi Vaalimaa (Virolahti), ABC Korja (Elimäki), ABC Juva, ABC Kuortti (Pertunmaa), Teboil Simpele (Rautjärvi), Neste Ristiina ja ABC Viipurinportti Lappeenranta. Näistä Teboil Rajahovi Vaalimaa ja ABC Utti ovat käyttäjämääräseurannan mukaan maan kymmenen suosituimman tieinfo-pisteen joukossa.

Tiehallinnon tieinfopisteitä on kolmea eri palvelutasoa:

1. *Peruspalvelun pisteet*; Näissä pisteissä on Tiehallinnon oma palvelu, joka tarjoaa tietoja kelistä, tietöistä, liikenteestä, kelirikkorajoituksista sekä lossi- ja lautta-aikatauluista.
2. *Täyden palvelun pisteet*; Tiehallinnon ja kuntien yhteisinfo. Näissä pisteissä on laajin palveluvalikoima; palvelulla on oma tilansa, joissakin on myös palveluhenkilöstöä. Infopiste toimii yrittäjien ja kuntien kanssa tehtyjen yhteistyösopimusten mukaisesti.
3. *Kaupalliset tai muut yhteistyöinfopisteet*; Näissä infopisteissä Tiehallinto on mukana muiden konsepteissa omalla tietosisällöllään. Kaupallisissa pisteissä Tiehallinto on yksi tiedontuottaja ja toimii palvelun omistajan ehdoin.

Kaikki Kaakkois-Suomen tieinfopisteet ovat auki 24 tuntia ympäri vuoden. Juvan ABC-liikenneasemalla on täyden palvelun infopiste (kuntayhteistyöpiste), jossa myös kunta on mukana omilla verkkosivuillaan esittelemässä palvelujaan ja tapahtumiaan. Muut infopisteet ovat peruspalvelupisteitä.

Tiehallinto on vuoden 2008 aikana luopumassa tieinfopisteiden ylläpidosta. Tieinfopisteiden laitteisto on tulossa teknisesti tiensä päähän ja edellyttäisi uusimista. Tienkäyttäjien palvelustrategiassaan Tiehallinto lähtee siitä, että se tuottaa edelleen liikenteen hallinnan perustietoja, mutta niiden välittäminen tienkäyttäjille hoidetaan yleensä markkinaehtoisina palveluina erilaisten palvelutuottajien toimesta.

4.4 Kehittämissuunnitelma

4.4.1 Opastuspaikat

Opastustoimistot ja -pisteet ovat kuntien perusväline toisen tason opastuksen hoitamiseksi. Opastuspaikkojen tarkoituksena on tarjota tienkäyttäjälle monipuolista ja tarkkaa tietoa alueen palveluista, palvelujen sijainnista sekä palvelujen varustelutasosta ja yhteystiedoista.

Kaakkois-Suomessa on noin 50 opastustoimistoa, joista 18 on hakenut käyttöönsä kansainvälisen vihreä-valkoisen i-tunnuksen. Opastustoimistojen verkko on nykyisellään varsin kattava erityisesti Etelä-Savon maakunnassa, eikä uusia opastustoimistoja ole juuri tarvetta perustaa. Valtatiellä 13 Nuijamaan rajanylityspaikan läheisyydessä on tarvetta parantaa opastuksen tasoa joko erityisen opastustoimiston avulla tai vähintään perustamalla tasokas opastuspiste. Opastustoimistojen toiminnan kehittämisessä tulisi tiivistää yhteistyötä kuntien, matkailun markkinointiorganisaatioiden, matkailutieorganisaatioiden ja Tiehallinnon kesken. Palvelun laadun kannalta olisi tärkeää, että nykyistä useammat opastustoimistot täyttäisivät kansainvälisen vihreä-valkoisen i-tunnuksen käyttöehdot.

Vuoden 2007 opastusmerkkiuudistuksessa otettiin käyttöön uudet opastuspisteen ja opastustoimiston tunnuksat. Nykyiset opasteet tulisi muuttaa uusiin käytännön mukaisiksi vuoden 2009 loppuun mennessä. Tältä osin päävastuu on Tiehallinnolla.

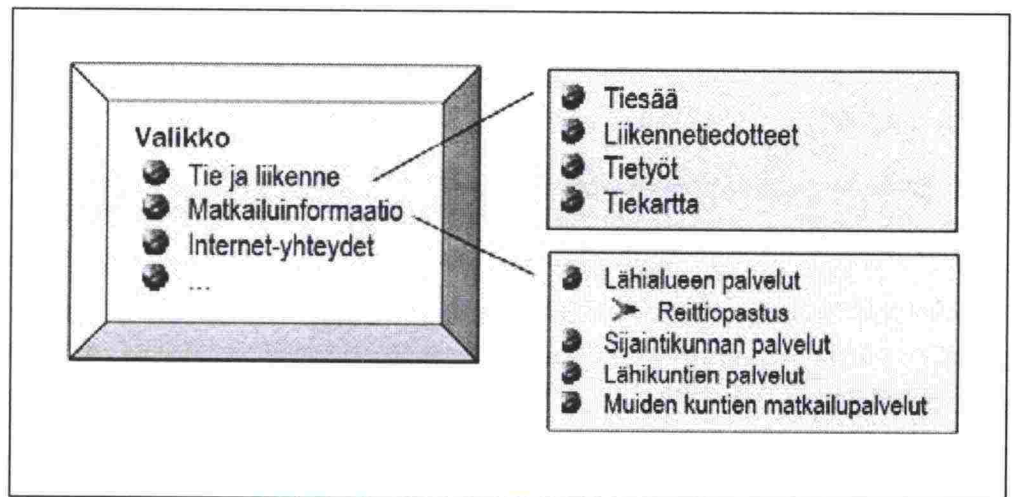
Opastuskeskukset

Opastustoimistot sijaitsevat yleensä taajamien keskustoissa, jolloin ne palvelevat huonosti taajamat ohittavien pääteiden käyttäjiä. Opastustoimistoja täydentämään on kehitetty enemmän päätienkäyttäjiä palvelevaa **opastuskeskus-konseptia** (Keski-Luopa ja Vaarala 2006).

Tavoitteena on, että opastuskeskuksessa jaetaan runsaasti ajantasaista ja luotettavaa tietoa ympäri vuorokauden. Opastuskeskuksen ominaisuuksia ovat:

- Aukiolo riittävä, avoinna esim. klo 6-24 tai 24 h
- Toiminnot sijaitsevat sisällä, jossa on siistit wc-palvelut ja henkilökuntaa paikalla. Henkilökunnan ei tarvitse olla opastuksen ammattilaisia.
- Opastuskeskuksessa jaetaan ajantasaista, luotettavaa ja yrittäjiä tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa. Internettyhteydet mahdollistavat valtakunnallisen tiedonjakelun.
- Opastuskeskus sijaitsee liikenteellisesti hyvällä paikalla päätieverkolla liikenteen solmu-pisteessä tai kaupunkiseudun sisään tuloteiden läheisyydessä.
- Opastuskeskukset muodostavat yhdessä kattavan verkoston.

Tavoitteena on, että opastuskeskuksissa yhdistetään tienkäyttäjien ja matkailijoiden tarvitsemat palvelut: tie- ja liikennetiedot, matkailuinformaatio ja muut lähialuetta koskevat informaatiopalvelut (kuva 4-5).

Kuva 4-4. Opastuskeskuksessa on tarkoitus yhdistää tienkäyttäjän tarvitsemat palvelut. Palvelut voidaan tuottaa monella tavoin: palvelupäätteen avulla, esitejakeluna ja/tai kohteen henkilökunnan avulla.

Opastuskeskuksessa kunnalla tai matkailuorganisaatiolla on mahdollisuus saada alueensa matkailupalvelut näkyviin laajalle asiakaskunnalle. Osana palvelutarjontaa opastuskeskuksista tulisi saada poistuvia tieinfopisteitä korvaavat tie-, liikenne- ja kelipalvelut. Tältä osin Tiehallinto on valmis olemaan mukana opastuskeskusten kehittämisessä ja informaation tuottamisessa.

Opastuskeskus on taloudellisinta järjestää paikkaan, jossa on viihtyisät tilat ja miellyttävät oheispalvelut ympäri vuorokauden tarjolla kaupallisesti kannattavalla ja itsensä elättävällä tavalla. Esimerkiksi 24 h -huoltoasemat ovat tarkoitukseen hyvin soveltuva ympäristö.

Maakunnallisissa suunnittelutilaisuuksissa opastuskeskus-idea nähtiin kehittämisen arvoiseksi palvelumuodoksi; matkailijoiden ja muiden tienkäyttäjien palvelut on tarpeellista keskittää helposti saavutettavaan paikkaan valtaväylien varrelle. Tilaisuuksissa tuli esille, että liikenneasemaketjuilla (esim. ABC-ketju) löytyy jatkossakin valmiuksia siihen, että eri palveluja tuottavien tahojen tietoja on saatavissa liikenneasemilta. Valmiuksia tiedon tuottamiseen löytyy myös muilta palveluja tuottavilta tahoilta. Metsähallitus on yksi mahdollinen taho opastuskeskusten palvelutuottajaksi. Metsähallituksen internet-yhteyksien kautta asiakkaan on mahdollista saada tietoa esim. alueen retkeilymahdollisuuksista ja kansallispuistoista.

Kaakkois-Suomessa opastuskeskuksien potentiaalisia paikkoja voisivat olla osa sellaisista 24 h -liikenneasemista, joissa Tiehallinnon tieinfopisteet nykyisin sijaitsevat. Opastuskeskukselle potentiaalinen paikka voisi olla myös Savonlinnan seutu (vt 14). Lisäksi opastuskeskuksien tarvetta tulee pohtia maakuntien rajojen vaikutusalueilla valtatiellä 5 Varkaudessa ja Heinolassa, valtatiellä 6 Kiteellä, valtatiellä 9 Hankasalmella sekä valtateiden 4 ja 9 liittymässä Vaajakoskella.

Kaakkois-Suomessa opastuskeskuksien potentiaalisia paikkoja voisivat olla (kuva 4-5):

Valtatiellä 7 (E18):

- Karhulan kohta
- Vaalimaan seutu Virolahdella

Valtatiellä 6:

- Kouvolan ja Valkealan kohta
- Lappeenrannan kohta valtateiden 6 ja 13 liittymäalueella

Valtatiellä 5:

- Kuortin kohta
- Juvan kohta

Valtatiellä 14:

- Savonlinnan kohta

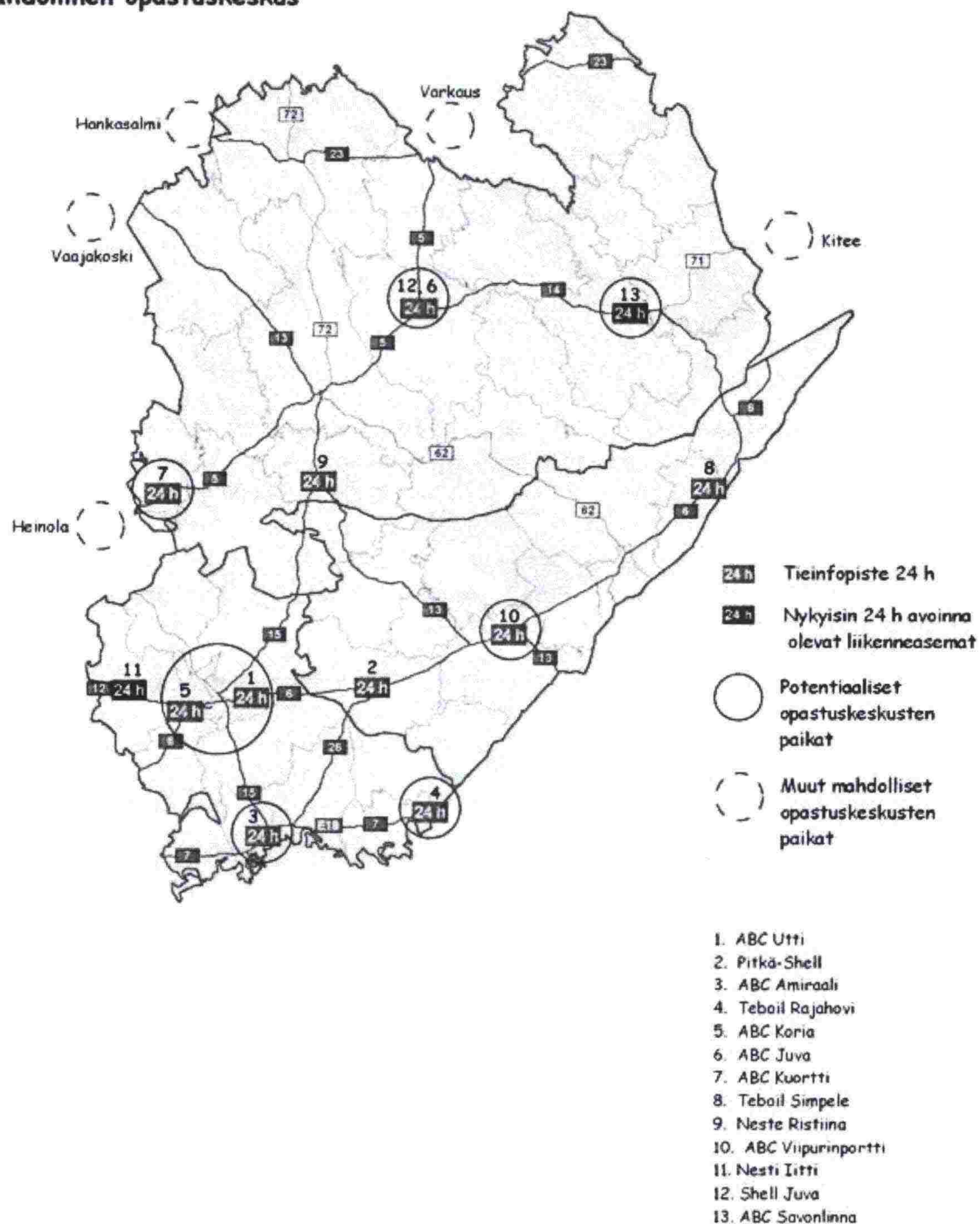
Kehittäminen:

- Opastustoimistoja ja -pisteitä täydennetään toteuttamalla eri tahojen yhteistyönä **opastuskeskuksia**, joissa jaetaan ajantasaista, luotettavaa ja elinkeinonharjoittajia tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa (avoinna klo 6-24 tai 24 h) / *vastuutaho maakuntaopastuksen yhteistyöryhmä, kunnat ja Tiehallinto*.
- Liikenteellisesti opastuskeskukset sijaitsevat päätieverkolla liikenteen solmupisteessä tai taajaman keskustassa
- Kunnissa tulee lisätä tietoisuutta opastuskeskusten kehittämismahdollisuuksista

Opastuskeskukset

Tieinfopisteet

Mahdollinen opastuskeskus

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma

Kuva 4-5. Opastuskeskusten mahdollisia sijaintipaikkoja Kaakkois-Suomessa.

4.4.2 Opastuskartat

Maanteiden opastuskarttaverkosto on melko kattava Kaakkois-Suomessa. Selkeä puute opastuskarttojen osalta on valtatiellä 7 Vaalimaan ja valtatiellä 13 Nuijamaan rajanylityspaikkojen seuduilla.

Opastuskarttojen toteuttaminen on yleensä kunnan vastuulla.

Maateiden varsille tulevien karttojen sijoittamisperiaatteet tärkeysjärjestyksessä ovat:

1. Opastuskartalla varustettu opastuspiste sijoitetaan kunnan tärkeimpien taajamien keskustoihin tai niiden välittömään läheisyyteen ja opastuspiste viitoitetaan joka suunnalta taajamaan saavuttaessa. Taajaman sijasta kyseessä voi olla myös matkailukeskus.
2. Opastuskartalla varustettu opastuspiste sijoitetaan kaikille tärkeille sisääntuloteille ennen taajamaan saapumista.
3. Opastuskartalla varustettu opastuspiste sijoitetaan mahdollisesti myös kuntien rajoille lähinnä silloin, kun kunnanrajan ja kuntakeskuksen välinen etäisyys on suuri ja yhteysväliillä on paljon palveluja.

Kunnan paikallisista olosuhteista riippuu mikä vaihtoehtoista tai niiden yhdistelmistä on kunnan kannalta paras ratkaisu. Kunnan koko ja muoto vaikuttavat suuresti opastuspisteiden sijoittamiseen. Pienissä taajamissa opastuspiste karttoineen on järkevää sijoittaa taajaman keskustaan tai sen välittömään läheisyyteen. Suurissa taajamissa sisääntulotiet ennen taajamaan saapumista ovat yleensä opastuspisteille potentiaalisin sijoittamispaikka. (Keski-Luopa ja Vaarala 2006).

Opastuskarttojen tulee palvella kaikkia tienkäyttäjiä. Kunnan opastuskartan pohjan muodostaa tie- ja katuosoitteiston kertova kartta. Orientoitumista helpottaa, jos kartassa näkyvät myös taajama-alueet, vesistöt sekä matkailun kannalta tärkeät maastomerkinnot. Kartalla korostetusti esitettäviä kohteita ovat esimerkiksi opastustoimistot, liikenneterminaalit, kunnan virastotalot, sairaalat, koulut, kirkot, huolto-asemat, hotellit, satamat ja tärkeimmät nähtävyydet. Tärkeintä on, että kartassa on katujen ja teiden nimet selvästi esillä (Keski-Luopa ja Vaarala 2006).

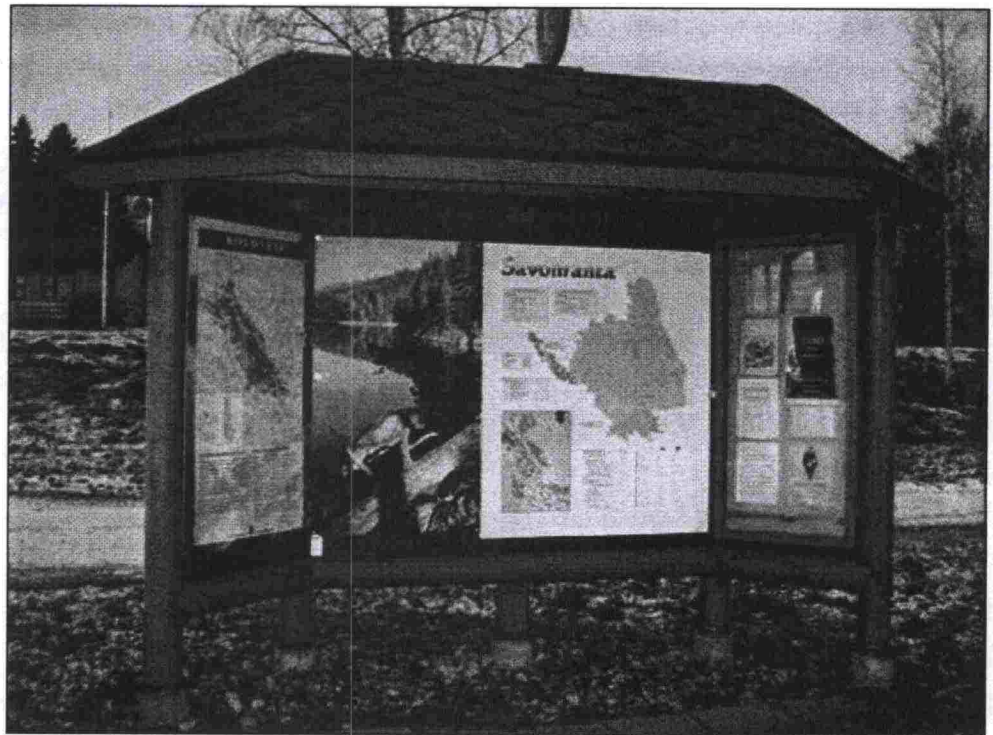
Yrittäjillä tulee olla mahdollisuus vaikka maksua vastaan esittää opastuskartoissa yrityksensä sijainti sekä kartan tekstiosassa yrityksen tarjoamat palvelut ja yhteystiedot. Maksuilla kunnat voivat ylläpitää karttoja ajan tasalla.

Karttamerkinnoissa ja -selityksissä käytettäväksi kieliksi suositellaan Suomen kielilain mukaisia kieliä eli suomea ja ruotsia sekä kolmantena kielenä englantia. Muita kieliä voidaan käyttää lisänä kunnan omien tarpeiden mukaisesti. Kunta voi laittaa opastuspisteiden yhteyteen repäisykarttoja, jotta tienkäyttäjä voi ottaa mukaansa version kartasta ja helpottaa kohteen löytämistä (Keski-Luopa ja Vaarala 2006).

Opastuskarttojen ajan tasalla pitäminen on tärkeää. Karttojen sisältö tulisi tarkistaa vähintään kerran vuodessa ja päivittää muuttuneet osat. Vanhentuneet tiedot aiheuttavat haittaa kohteita etsiville ja heikentävät opastusjärjestelmän luotettavuutta.

Kehittäminen:

- Opastuskarttojen sisällön oikeellisuuteen ja ajan tasaisuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota. / *vastuutaho kunnat*
- Opastusta tulee lisätä (infopiste ja/tai opastuskartta) valtatiellä 13 Nuijamaan ja valtatiellä 7 Vaalimaan rajanylityspaikoilla / *vastuutaho kunnat*
- Opastuskartoilla varustettujen opastuspisteiden sijainti tulee olla näkyvissä seudullisissa ja maakunnallisissa tiekartoissa sekä teiden varsilla olevissa opasteissa
- Opastuspaikkojen opastuksessa otetaan käyttöön v. 2007 uusitut opastuspiste ja opastustoimisto -tunnukset v. 2009 loppuun mennessä / *vastuutaho Tiehallinto*

Kuva 4-6. Opastuskartta Savonrannan satamassa.

5 MAAKUNNALLISESTI MERKITTÄVÄT PALVELUKESKITTYMÄT JA KOHTEET

Maakuntien merkittävimmät ja vetovoimaisimmat matkailukohteet, nähtävyydet ja aktiviteetit on selvitetty yhteistyössä valtakunnallisten ja maakunnallisten sidosryhmien kanssa. Nämä ovat kohteita, joiden tulee näkyä laajasti alueen opastuspaikoissa ja näkyvästi maanteiden palvelukohteiden viitoituksessa. Nämä kohteet tulee ottaa huomioon seudullisia opastussuunnitelmia laadittaessa, tarvittaessa myös naapuriseutukuntien osalta.

Maakuntatason opastussuunnitelmassa ei oteta kantaa yksittäisten kohteiden opastuksen toteuttamiseen, vaan kohteiden viitoituskelpoisuus ja opastustapa suunnitellaan seudullisissa opastussuunnitelmissa, joissa kohteiden sisältö ja palvelujen laatu tarkistetaan tarvittaessa. Merkittävimpien kohteiden määrittäminen ja priorisointi vaikuttavat kuitenkin näiden kohteiden opastuksen laajuuteen ja tasoon.

Yksittäisistä palveluista on kartoitettu leirintäalueet, koska niitä ei ole kaikissa kunnissa, ne sijaitsevat keskustojen ulkopuolella ja niiden merkitys on usein niin suuri, että matkailijat käyvät niissä etukäteen suunnitellusti tai ovat valmiit tekemään poikkeaman etukäteen suunnittelemaltaan reitiltä käydäkseen kohteessa.

5.1 Merkittävimpien kohteiden kartoituksen ja määrittelyn toteuttaminen

Esitykset ja luettelot maakuntien merkittävimmistä kohteista on pyydetty työn alkuvaiheessa tahoilta, joita Tiehallinto käyttää erilaisten opastuskohteiden merkittävyyden ja opastettavuuden arvioinnissa.

Museoiden, historiallisten rakennusten ja muiden historiallisten nähtävyyksien osalta pyydettiin maakuntakohtaiset kohdelistaukset/nähtävyyshuoneet Museovirastolta. Museovirasto kävi kohteet läpi Kymenlaakson maakuntamuseossa, Savonlinnan maakuntamuseossa ja Etelä-Karjalan museossa alueellista työtä tekevien tutkijoiden kanssa. Kaakkois-Suomen taidetoimikunnalta saatiin yhteenveto maakuntien merkittävimmistä taidenähtävyyksistä, joilla on opastusmielessä valtakunnallista merkitystä. Kansallispuistot, merkittävät suojelualueet, luontokeskukset ja muut merkittävät luontonähtävyydet on kartoitettu yhteistyössä Metsähallituksen Luontopalveluiden Saimaan puistoalueen sekä Kaakkois-Suomen ja Etelä-Savon ympäristökeskusten kanssa. Leirintäalueet on kartoitettu yhteistyössä kuntien ja Suomen Leirintäalueyhdistys ry:n kanssa. Opastuspaikat on kartoitettu yhteistyössä kuntien ja Suomen Matkailuorganisaatioiden yhdistys -SUOMA ry:n kanssa. Kunnat ja kuntien matkailuorganisaatiot ovat määrittäneet maakuntiensa merkittävimmät aktiviteettipaikat ja matkailualueet.

Kohdeluetteloja on täydennetty suunnittelijoiden toimesta sekä maakunnallisissa suunnittelutilaisuuksissa. Joskus samalla alueella saattaa olla useita erilaisia kohteita. Tällaiset kohdekeskitymät on pyritty kokoamaan yhden nimen alle.

Nähtävyydet, aktiviteetit, matkailualueet ja opastuspaikat on priorisoitu yhteistyössä sidosryhmien kanssa maakunnallisissa suunnittelutilaisuuksissa. Samanaikainen kaikkien palvelujen ja kohteiden tarkastelu on selkeyttänyt

sellaisten kohteiden ja aktiviteettien valintaa, joiden tulee näkyä laajasti alueen kaikissa opastuspaikoissa ja maanteiden palvelukohteiden viitoituksessa. Priorisoinnin tausta-aineistona on käytetty myös Matkailun edistämiskeskuksen (MEK) vuosittaisia tietoja matkailukohteiden kävijämääristä.

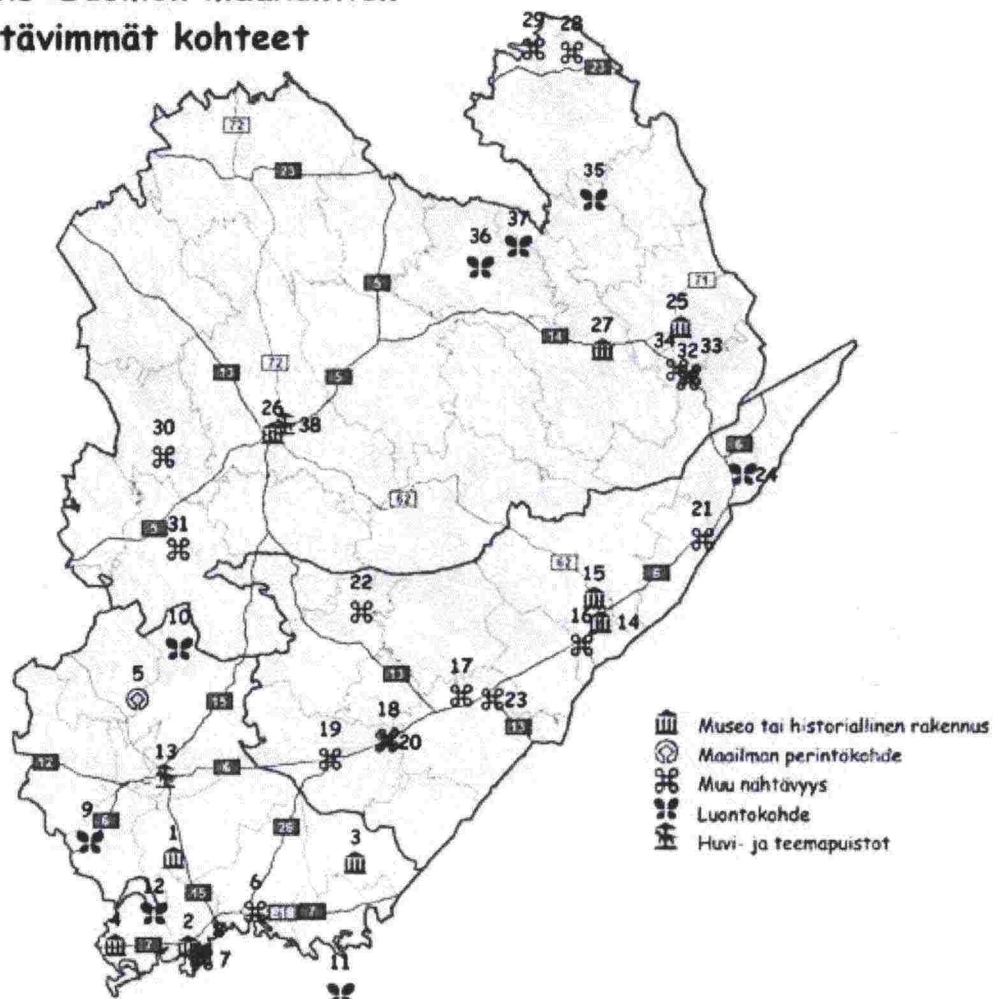

Kuva 5-1. Maakunnallinen seminaarilaisuus Kouvolassa marraskuussa 2007.

Opastuksen lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätyöskentelyn tuloksena Kaakkois-Suomessa on määritelty kaikkiaan 38 merkittävää ja vetovoimaista maakuntien kärkikohdetta. Näistä kärkikohteista museoita ja historiallisia rakennuksia on kaikkiaan 9, muita nähtävyyksiä 18, luontokohteita 8 ja huvi- ja teemapuistoja 2. Kaakkois-Suomen kärkikohteisiin on luokiteltu myös Verlan maailmanperintökohde. Maakuntien kärkikohteet on esitetty kuvassa 5-2.

Kaakkois-Suomen maakuntien merkittävimmät kohteet

Kymenlaakso

- 1 ☰ Anjalan kartanomuseo
- 2 ☰ Langinkosken keisarillinen kalastusmaja
- 3 ☰ Salpalinja -museo
- 4 ☰ Pyhtään kirkko
- 5 ☉ Verlan puuhiomo ja pahvitehdas
- 6 ☰ Haminan linnoitus
- 7 ☰ Kotka Maretarium
- 8 ☰ Merikeskus Vellamo
- 9 ☰ Mustilan arboretum
- 10 ☰ Repoveden kansallispuisto
- 11 ☰ Itäisen Suomenlahden kansallispuisto
- 12 ☰ Valkmusan kansallispuisto
- 13 ☰ Tykkimäen huvipuisto

Etelä-Karjala

- 14 ☰ Vuoksenniskan kirkko
- 15 ☰ Ruokolahden kirkko
- 16 ☰ Imatrankosken kulttuurimaisema
- 17 ☰ Lappeenrannan linnoitus
- 18 ☰ Kotkanniemi
- 19 ☰ Taavetin linnoitus
- 20 ☰ Salpalinja
- 21 ☰ Lahnasen voimala / Hiitolanjoki
- 22 ☰ Kärnäkosken ja Partakosken linnoitukset
- 23 ☰ Saimaan kanava
- 24 ☰ Siikalampi

Etelä-Savo

- 25 ☰ Kerimäen kirkko
- 26 ☰ Kenkäveronniemen pappila
- 27 ☰ Olavinlinna
- 28 ☰ Valamon luostari
- 29 ☰ Lintulan luostari
- 30 ☰ Kissakosken tehdasalue
- 31 ☰ Taidekeskus Salmela
- 32 ☰ Punkaharjun kansallismaisema
- 33 ☰ Lusto
- 34 ☰ Retretti
- 35 ☰ Koloveden kansallispuisto
- 36 ☰ Oskari -Linnansaaren luontokohde
- 37 ☰ Linnansaaren kansallispuisto
- 38 ☰ Visulahti

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma

Kuva 5-2. Kaakkois-Suomen maakuntien merkittävimmät ja vetovoimaisimmat kohteet.

5.2 Kymenlaakson maakunnallisesti merkittävät palvelukeskitymät, nähtävyydet ja aktiviteetit

Kymenlaakson vetovoimaisin matkailunähtävyys kävijämäärän perusteella on Tykkimäen huvipuisto Kouvolassa. Maakunnan muita tunnettuja matkakohteita ovat Arboretum Mustila ja Mustilaviini -viinitila, Verlan tehdasmuseo ja Viiniverla Oy, Langinkosken keisarillinen kalastusmaja, Kotka Maretarium sekä Haminan Bastioni.

Luontomatkailussa maakunnan vahvuuksia ovat kalastus ja kansallispuisto-alueet. Maakunnan pohjoisosassa ja osittain Etelä-Savon puolella sijaitseva Repoveden kansallispuisto on erämainen, kymmenien järvien muodostama alue. Valkmusan kansallispuisto Pyhtään ja Kotkan alueella puolestaan on tunnettu laajasta suoalueesta. Pyhtään, Kotkan, Haminan ja Virolahden alueilla sijaitseva Itäisen Suomenlahden kansallispuisto vie Suomenlahden saaristoon ja keskelle meriluontoa (Nevalainen 2007).

Museot ja historialliset nähtävyydet

Maakunnallisesti merkittäviä Museoviraston nimeämiä kohteita Kymenlaaksossa on kaikkiaan 16. Kohteita ovat mm. Kymenlaakson historialliseen teollisuusympäristöön liittyvät rakennukset, teollisuus- ja asuinalueet sekä Kyminlinnan maalinnoitukseen ja Haminan linnoitukseen liittyvät rakennelmat.

Maakunnallisesti merkittäviä kohteita ovat: Anjalan kartanomuseo, Ankka-purhan teollisuusmuseo, Elimäen koti- ja koulumuseo, Moisioin taide- ja pito-kartano, Iitin museo, Langinkosken keisarillinen kalastusmaja, Salpalinja-museo, Pyhtään kirkko, Virolahden bunkkerimuseo, Verlan tehdasmuseo, Haminan linnoitus, Ruotsinsalmen merilinnoitus, Kyminlinnan maalinnoitus, Sunilan teollisuus- ja asuinalue, Utin linnoitus, Pyterlahti ja Uudenkaupungin rauhan rajakivet Virolahdella. Useimmat näistä kohteista ovat myös valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä. Verla on maakunnan ainoa maailmanperintökohde.

Kaakkois-Suomen taidetoimikunnan nimeämiä maakunnallisia kohteita ovat mm. Sunilan teollisuus- ja asuinalue, Inkeröisten tehdasalue ja taiteellisia nähtävyyksiä Kotkan Veistospuisto ja valokuvakeskus sekä Kouvolaan taide-museo.

Luonnonnähtävyydet ja kansallispuistot

Kaakkois-Suomen ympäristökeskus on listannut 16 luontokohdetta Kymenlaaksosta. Kohteina on mm. lintujärviä lintutorneineen, harjualueita, luonnonsuojelualueita ja pari näköalapaikkaa.

Metsähallituksen osalta maakunnan suojelualueiden yleisökäytön painopistealueet sijoittuvat Itäisen Suomenlahden ja Repoveden kansallispuistoihin.

5.2.1 Kymenlaakson merkittävien kohteiden kohdekuvaukset

Opastuksen lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätyöskentelyn perusteella Kymenlaaksossa on määritelty 13 merkittävintä ja vetovoimaisinta kärkekohdetta:

Museo tai historiallinen rakennus

Anjalan kartanomuseo (Anjalankoski): Anjalankosken kartanomuseo - kokonaisuuteen kuuluu kaksikerroksinen, puinen päärakennus 1790-luvulta, kivistä muurattu, nykyisin kahvilana toimiva viljamakasiini sekä Arrajoen kartanosta siirretty 1840-luvulla rakennettu viljamakasiini.

Langinkosken keisarillinen kalastusmaja (Kotka): Venäjän keisari Aleksanteri III rakennutti Langinkoskelle kalastusmajan vuonna 1889. Kalastusmaja toimii nykyisin museona ja on liki samanlainen kuin keisariperheen aikoihin. Kalastusmajaa ympäröi luonnonsuojelualue. Puulajipuisto, useat erikokoiset jokiuomat ja koskimiljöö ovat näkemisen arvoisia.

Salpalinja -museo (Miehikkälä): Miehikkälän Salpalinja-museo on vuonna 1987 perustettu Salpalinjan rakennushistoriaa esittelevä sotahistoriallinen museo. Useiden hehtaarien laajuinen museoalue on rakennettu alunperin komppanian puolustuskeskukseksi.

Pyhtään kirkko (Pyhtää): Pyhtään keskiaikainen, Pyhälle Henrikille omistettu kivikirkko on rakennettu 1400-luvulla. Kirkkosali on holvattu kolmilaivaiseksi. Keskilaivassa on kahdeksansakaraiset tähtiholvit, sivulaivoissa risti-holvit. Kirkon ikkunat ovat säilyneet alkuperäisessä goottilaisessa asussaan. Kirkkosalia koristavat lukuisat seinämaalaukset ovat 1400-luvun jälkipuoliskolta.

Maailman perintökohde

Verlan puuhiomo ja pahvitehdas (Jaala): Verlan ruukkikylä toimii metsäteollisuuden tehdasmuseona, johon kuuluu entinen puuhiomo ja pahvitehdas. Kokonaisuutta täydentävät voimalaitokset ja työväen asunnot. Verla on ollut maailmanperintöluettelossa vuodesta 1996.

Muu nähtävyys

Haminan linnoitus (Hamina): Haminan linnoitus sijaitsee Suomenlahden rannalla ja se on nykyisin tiiviisti osa Haminan kaupungin keskustaa. Haminan linnoitus on yksi maailman harvoista niin sanotuista ympyrälinnoituksista.

Kotka Maretarium (Kotka): Akvaariotalo Kotka Maretarium on ainutlaatuinen kohde maailmassa: Se esittelee suomalaisten vesistöjen vedenalaista maailmaa. Maretariumissa voi tehdä kalamatkan Lapin tunturipuroista Suomenlahden merialueelle.

Merikeskus Vellamo (Kotka): Kesällä 2008 avattava Merikeskus Vellamo on arkkitehtuurinen taidonnäyte Kotkan satamamiljööstä. Laitoksen laituriin on jo tuotu museoitu majakkalaiva Kemi. Suomen merimuseon ja Kymenlaakson museon näyttely-, työ-, opetus- ja seminaaritilojen lisäksi rakennukseen tulee 200-paikkainen auditorio, museokauppa, ravintola sekä laaja, painotukseltaan vahvasti merellinen kirjasto.

Luontokohde

Mustilan arboretum (Elimäki): Nykyisin 120 hehtaarin puistoalueella kasvaa lähes 100 havupuulajia, 130 lehtipuulajia sekä lukuisia koristepensas-, köynnös-, ja perennalajia eri puolelta maapalloa. Tunnetuimpia Mustilan koristepensaista ovat alppiruusut, joita on arboretumissa yli 100 lajia ja lajiketta. Laajoina metsikköinä kasvavat vieraat havupuulajit luovat paikoin hyvin eksoottisen tunnelman.

Repoveden kansallispuisto (Valkeala, Mäntyharju): Repoveden kansallispuisto ja siihen liittyvä Aarnikotkan metsän luonnonsuojelualue (14 km²) on metsien ja kymmenien järvien muodostama karu, salomainen alue. Kymenlaakson korkeimmat kohdat sijoittuvat Repovedelle. Repovedellä on pitkät perinteet yhtenä Etelä-Suomen suosituimpana retkeilykohteena.

Itäisen Suomenlahden kansallispuisto (Hamina, Kotka, Pyhtää ja Virolahdi): Itäisen Suomenlahden kansallispuisto käsittää itäisimpien rannikkokuntien uloimman saariston. Puiston maisemaa hallitsevat saariryhmät, joissa on melko suuriakin metsäisiä saaria. Useimmat saaret ovat etelärannikolle tyyppisiä jyrkkärantaisia, tyrskyjen pieksemiä metsättömiä kalliokareja. Itäisen Suomenlahden kansallispuisto on tunnettu monipuolisesta merilinnustostaan.

Ns. Struven kolmiomittausketju hyväksyttiin kesällä 2005 maailmanperintöluetteloon tieteen ja tekniikan edustajana. Ketju kulkee Pohjoisen jäämeren rannalta Mustallemerelle ja pituutta sillä on noin 2 820 kilometriä. Ketju muodostuu 258 peruskolmiosta ja 265 peruspisteestä. Suomessa sijaitsevasta kuudesta pisteestä yksi sijaitsee Mustaviirin saarella Pyhtään saaristossa Itäisen Suomenlahden kansallispuistossa.

Valkmusan kansallispuisto (Pyhtää, Kotka): Valkmusan kansallispuistossa suojellaan eteläisen Rannikko-Suomen suurimpia, poikkeuksellisen edustavia ja kansainvälisesti arvokkaita suoalueita.

Huvi- ja teemapuistot

Tykkimäen huvipuisto (Kouvola): Tykkimäki on Suomen kolmanneksi suurin huvipuisto monipuolisine palveluineen, laitteineen ja peleineen. Puistossa on yli 40 laitetta ja peliä. Tykkimäellä on lisäksi useita muita kohteita, kuten mäkeen rakennettu vesiliukurata, hupitalo ylösalaisin, autorata sekä vuorisatorata Idän pikajuna. Huvipuistosta löytyy runsaasti myös lastenlaitteita.

5.3 Etelä-Karjala - maakunnallisesti merkittävät palvelukeskitymät, nähtävyydet ja aktiviteetit

Maakunnan vilkkainta matkailuseutua on Saimaan järviolueelle sijoittuva Imatra – Joutseno – Lappeenranta-akseli. Sen vetovoimaisimmat kohteet ovat Lappeenrannan linnoitus, Saimaan kanava sekä Imatran kylpylä Taikametsä. Lappeenrannan linnoitusalueella sijaitsevat lähellä toisiaan kaikki kaupungin suosituimmat matkailukohteet, kuten Etelä-Karjalan taidemuseo, Etelä-Karjalan museo ja Hiekkalinna sekä itse linnoitus (Nevalainen 2007).

Museot ja historialliset nähtävyydet

Etelä-Karjalasta Museovirasto on nimennyt maakunnallisesti merkittäväksi 17 kohdetta. Merkittäviä kohteita ovat mm. Lappeenrannan, Taavetin sekä Kärnäkosken ja Partakosken linnoitukset, Ruokolahden kirkko, Presidentti P.E. Svinhufvudin koti Kotkanniemi, Lyytikkälän ja Pätärin talomuseot, Pappinimen autiokylä, Röytyn talo, Rutola, Imatrankoski, Kukonharjun ja Teltaipaleen kanavat ja Kuivaketveleen linnavuori.

Kaakkois-Suomen taidetoimikunnan listaamia taiteellisia, maakunnallisesti merkittäviä kohteita ovat Etelä-Karjalan ja Imatran taidemuseot, kuvataiteen näyttelytila Pappilanpellon Pihatto, Vuoksenniskan kirkko, patsaspuisto valtatien 6 varressa sekä yksittäisistä taidekohteista Reikäenkeli-veistos ja Imatran Impi -patsas.

Osa näistä Museoviraston ja Kaakkois-Suomen taidetoimikunnan nimeämistä kohteista on myös valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä.

Luonnonnähtävyydet ja kansallispuistot

Etelä-Karjalassa on 17 Kaakkois-Suomen ympäristökeskuksen nimeämää luontokohdetta; lintujärviä lintutorneineen (mm. Parikkalan Siikalahti, Pohjanranta, Tarassiinlahti ja Suuri-Rautjärvi), harjua-alueita, luonnonsuojelualueita (Säkniemi, Kuitura, Haukkavuori) sekä Partakosken ja Kärnäkosken koski-alueet. Haukkavuoren luonnonsuojelualueella on myös näköalapaikka.

Metsähallituksen nimeämiä maakunnan kärkekohteita ovat Siikalahden lintu-
jensuojelualue ja Siikalahden luontotupa.

5.3.1 Etelä-Karjalan merkittävien kohteiden kohdekuvaukset

Lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätyöskentelyn perusteella on määritetty Etelä-Karjalan maakunnan 11 kärkikohdetta:

Museo tai historiallinen rakennus

Vuoksenniskan kirkko (Kolmen Ristin kirkko, Imatra): Alvar Aallon suunnittelema Vuoksenniskan kirkko lukeutuu Aallon keskeisimpään 1950-luvun tuotantoon. Se on Suomen modernin kirkkoarkkitehtuurin parhaita esimerkkejä. Kirkkosali koostuu kolmesta osasta, joissa on kussakin oma sisäänkäynti. Liukuvalutekniikalla toteutettu kellotorni kohoaa irrallisena kirkon seinustalta.

Ruokolahden kirkko (Ruokolahti): Ruokolahden puiselle ristikirkolle antavat ilmettä laaja keskuskupoli ja korkea kellotorni. Kirkko valmistui vuonna 1854. Aiempaan kirkkoon liittynyt erillinen paanukattoinen kellotapuli kirkonmäellä on Ruokolahden vanhimpia rakennuksia.

Muu nähtävyys

Imatrankosken kulttuurimaisema (Imatra): Imatrankoski on maamme vanhin matkailunähtävyys, kansallismaisema, jota on käyty ihastelemassa jo 1700-luvulla. 1800-luvun puolivälissä kosken ympärille perustettiin Suomen vanhin luonnonpuisto, Kruununpuisto.

Lappeenrannan linnoitus (Lappeenranta): Lappeenrannan kaupunki perustettiin nykyisen Linnoituksen paikalle 1649. Lappeenrannan linnoituksen säilyneet osat ovat nykyisin lähes kokonaisuudessaan kaupungin puistona. Linnoituksessa sijaitsevat museot, ortodoksinen kirkko ja käsityöläisten puodit. Linnoituksen rakennukset ovat pääosin 1700- ja 1800-luvuilta.

Kotkaniemi (Luumäki): Kotkaniemessä on mahdollista tutustua Suomen tasavallan kolmannen presidentin Pehr Evind Svinhufvudin (1861–1944) ja hänen puolisonsa kotiin. Museoon kuuluu presidentin työhuone, presidenttiparin makuuhuone, sali, förmäki, ruokasali ja kuisti. Kodin irtaimisto kertoo presidenttiparin henkilöhistoriasta ja harrastuksista.

Taavetin linnoitus (Luumäki): Taavetin linnoitus rakennettiin 1770-luvulla osana venäläisten Kaakkois-Suomen linnoitusketjua Hämeenlinna – Viipuri -maantien varteen estämään läpikulkua Ruotsin rajalta Pietariin. Linnoitusta on hoidettu vuodesta 1989 lähtien.

Salpalinja (Luumäki): Salpalinjaa alettiin rakentaa talvisodan jälkeen uuden rajan jäätyä suojaattomaksi. Puolustusasema ulottuu Suomenlahdelta Sallan ja Savukosken alueelle. Salpalinjan puolustusvarustukset Luumäellä sijaitsevat noin 15 km valtatie 6 molemmilla puolilla Kivijärven kaakkoispuolella. Askolan puolustusvarustuksiin kuuluu taisteluhautaa, betonikorsuja ja panssariesteitä. Linnoitusjärjestelmän eräs keskeinen kohta, Kivijärven tulvituskanas, on aivan tien vieressä.

Kuva 5-3. Salpalinjaan liittyvä panssarieste Luumäellä. Kuva Raino Kukkonen.

Lahnasen voimala/Hiitolanjoki (Rautjärvi): Lahnasen voimala on osa Hiitolanjoen teollisuushistoriallista museoaluetta. Hiitolanjoki on rajajoki, joka saa vetensä Simpelejärvistä ja Silamusjoen yläpuolisista järvistä ja laskee ne Laatokkaan. Lahnasen voimala on vanhimpia, lähes alkuperäisellä koneistolaan toimivia puurakenteisia sähkövoimalaitoksia Suomessa.

Kärnäkosken ja Partakosken linnoitukset (Savitaipale): Kärnäkosken linnoitus kuuluu venäläisen kenraalin rakennuttamaan Kaakkois-Suomen linnoitusketjuun. Linnoitukseen liittyy erillinen "Vuorilinnoitus". Alueen halki kulkee vanha historiallisesti merkittävä rajatie.

Saimaan kanava (Lappeenranta): Saimaan kanava on Saimaan vesistöalueen Lappeenrannasta Viipurin kautta Suomenlahteen yhdistävä vesistöreitti. Saimaan kanava vihittiin käyttöön vuonna 1856. Nykymuodossaan Saimaan kanava vihittiin laivaliikenteen käyttöön vuonna 1968. Saimaan kanavan Suomen puoleisen osan pituus on 23,3 km ja Venäjän puoleisen 19,6 km ja se on porrastettu kahdeksalla sululla. Saimaan kanavan maisemat, luonto, moderni tekniikka ja kanavan historia vanhoissa suluissa ja käytöstä poistuneissa kanavan osissa ihastuttavat matkailijoita edelleen.

Luontokohde

Siikalahti (Parikkala): Siikalahti on Simpelejärven itäosan umpeen kasvava lahti. Siikalahti on Sisä-Suomen arvokkain lintukosteikko poikkeuksellisen monimuotoisen pesimä- ja muuttolinnustonsa ansiosta.

5.4 Etelä-Savo - maakunnallisesti merkittävät palvelukeskittymät, nähtävyydet ja aktiviteetit

Etelä-Savon maakunnan matkailun kehittämisen painopistealueita ovat Savonlinna-Punkaharjun, Mikkeli-Mäntyharjun ja Heinäveden matkailukeskittymät. Savonlinnan seudun kehittämisessä korostuvat Saimaan vesistöalueen ja kulttuuriperinnön hyödyntämiseen nojaavan matkailuklusterin kehittäminen.

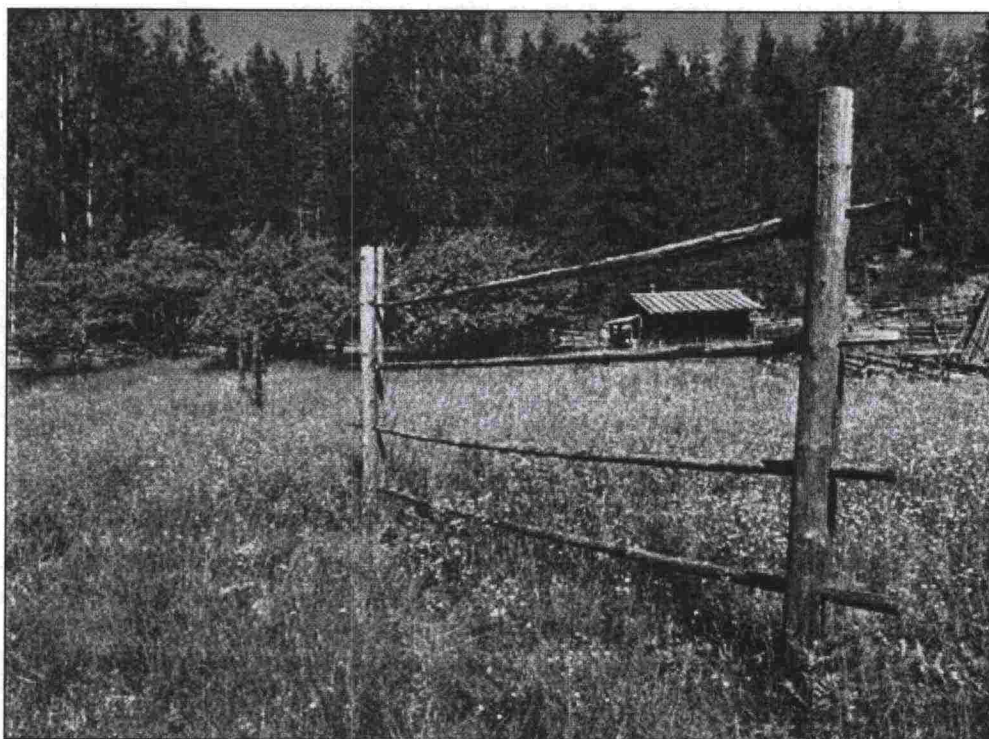
Savonlinnan seudun tunnetuimpia matkailukohteita ovat Olavinlinna, Kerimäen puukirkko ja Punkaharjun kansallismaisema vetovoimaisine kohteineen, kuten Metsämuseo Lusto, Taidekeskus Retretti, Valtionhotelli ja Punkaharjun Kesämaa. Mikkeli - Mäntyharjun alueen tunnettuja matkailukohteita ovat valtakunnallisestikin tunnettu kulttuurikohde Taidekeskus Salmela, Mikkelin Kenkäveron vanha pappila ja seikkailupuisto Visulahti. Yksi maaseutumatkailun vetovoimaisimmista kohteista on Ollinmäen viinitila Mikkelissä. Maakunnan matkakohteista suurimman kävijämäärän kerää vuosittain Heinäveden Valamon luostari.

Luontokohteista vetovoimaisimpia kohteita ovat kansallispuistot ja niiden luontokeskukset, kuten Linnasaaren kansallispuisto ja luontokeskus Oskari Rantasalmella ja Saimaan luontotalo Nestori Savonlinnassa.

Museot ja historialliset nähtävyydet

Museovirasto on nimennyt Etelä-Savossa 26 kohdetta maakunnallisesti merkittäväksi. Maakunnan matkailukohteista tunnetuimpia ovat Valamon ja Lintulan luostarit, Kenkäveronniemen pappila, Olavinlinna ja Kerimäen puukirkko. Museoviraston nimeämiä merkittäviä museoita ovat Rantasalmen museo, Varistaipaleen kanavamuseo, Suomen Järvikalastusmuseo, Säimen myllymuseo, Liehtalanniemen museotila, Karhulahden kotimuseo, Vanha-Rantalan ja Pien-Toijolan talomuseot sekä Ahti Karjalaisen synnyinmuseo Lepola. Tehdasmiljöistä Museovirasto on nimennyt Kissakosken tehdasalueen. Punkaharjun kansallismaisema, Suomen metsämuseo ja metsä-

tietokeskus Lusto, Retretti, Raikuun, Kukonharjun ja Telataipaleen kanavat, Astuvansalmen kalliomaalaukset, Pisamalahden linnavuori, Brahelinnan rautio, Sarsuinmäen tykkipatteri sekä Porrassalmen ja Parkuinmäen taistelun muistomerkit ovat myös maakunnallisesti merkittäviä Museoviraston nimeämiä kohteita.

Kuva 5-4. Liehtalanniemen museotila Puumalassa.

Etelä-Savon taidetoimikunnan kohdelistalta löytyy samoja maakunnallisia kohteita, joita myös Museovirasto on esittänyt: Valamon ja Lintulan luostarit, Kerimäen kirkko, Kenkäveronniemen pappila, Olavinlinna, Kissakosken tehdasalue, Lusto ja Retretti. Taidetoimikunnan listauksessa on lisäksi kirkkoja, taidegallerioita ja yksittäisiä rakennuskohteita.

Osa sekä Museoviraston että Etelä-Savon taidetoimikunnan nimeämistä maakunnallisista kohteista on myös valtakunnallisesti merkittäviä kulttuurihistoriallisia ympäristöjä.

Luonnonnähtävyydet ja kansallispuistot

Etelä-Savon ympäristökeskuksen ja Metsähallituksen nimeämistä maakunnallisista kohteista nousevat esille Linnansaaren ja Koloveden kansallispuistot luontokeskuksineen. Muita kohteita ovat mm. Natura 2000 -suojelalueverkostoon kuuluvia lintujärviä lintutorneineen (Kosulanlampi, Putkilahdi, Hanhilampi), Neitvuoren alue sekä Punkaharjun luonnonsuojelualue.

5.4.1 Etelä-Savon merkittävien kohteiden kohdekuvaukset

Lausunnonantajatahojen ja sidosryhmätyöskentelyn perusteella Etelä-Savossa on määritetty 14 kärkikohdetta:

Museo- tai historiallinen rakennus

Kerimäen kirkko (Kerimäki): Kerimäen puinen ristikirkko valmistui vuonna 1847. Kirkossa on noin 3 000 istumapaikkaa, joiden lisäksi noin 2 000 seisomapaikkaa. Kerimäen kirkko on maailman suurin puukirkko.

Kenkäveronniemen pappila (Mikkeli): Kenkävero on upea, ympäri vuoden avoinna oleva matkailukohde, jonka ylpeys on Suomen suurin ja kaunein pappilan päärakennus 1860-luvulta ja tunnelmallinen pappilamiljöö huolella entisöityine rakennuksineen. Kesällä palveluja monipuolistavat puutarha ja kesäpuodit.

Olavinlinna (Savonlinna): Olavinlinna perustettiin vuonna 1475 turvaamaan Ruotsi-Suomen valtakunnan itärajaa. Nykyisin Olavinlinna on Savonlinnan kaupungin tärkein matkailukohde ja Savonlinnan Oopperajuhlien päänäyttämö.

Muu nähtävyys

Valamon luostari (Heinävesi): Valamo on Heinävedellä sijaitseva ortodoksinen munkkiluostari. Viimeisten vuosikymmenien aikana siitä on kehittynyt Suomen merkittävin ortodoksisen kulttuurin keskus. Valamon pääelinkeino on nykyisin matkailu; luostarissa käy vuosittain yli 160 000 vierailijaa.

Lintulan luostari (Heinävesi): Lintulan nunnaluostari on toiminut Heinävedellä Palokin kylässä vuodesta 1946 lähtien. Matkailu on merkittävä elinkeino myös Lintulan luostarille. Luostarilla on oma myymälä sekä muutamia majoitustiloja vuokrattavaksi.

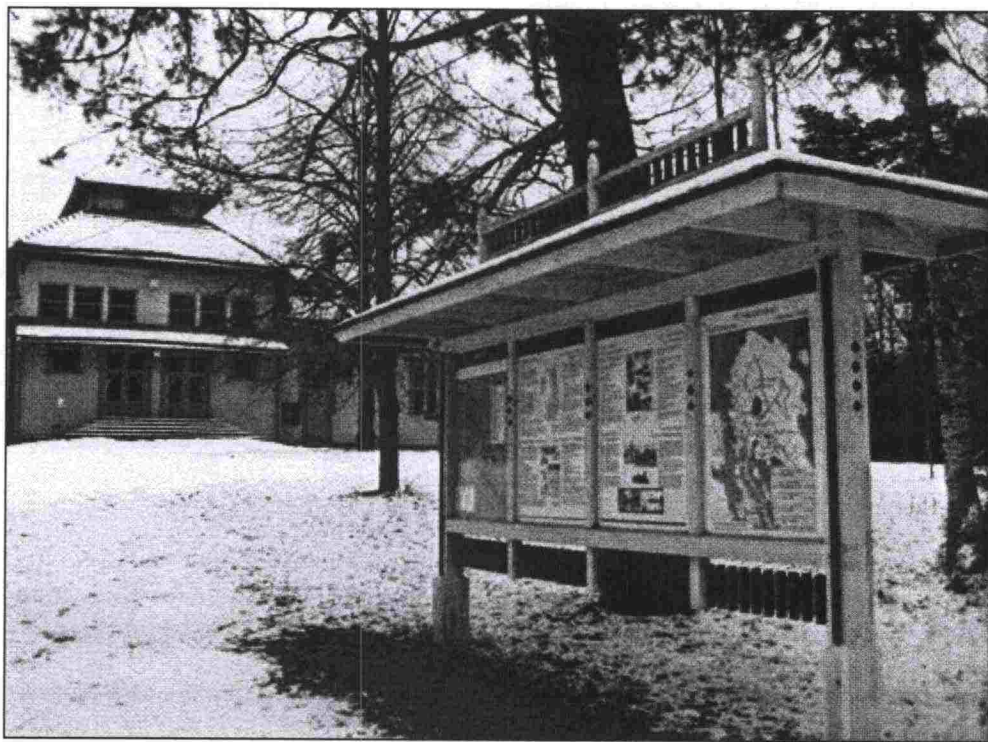

Kuva 5-5. Lintulan luostarin Pyhän Kolminaisuuden kirkko Palokin kylässä Heinävedellä.

Kissakosken tehdasalue (Hirvensalmi): Puulaveden rannalla sijaitseva Kissakoski on 1900-luvun alussa rakennettu tehdasalue, jossa toimi paperitehdas vuosina 1907–1920. Kissakosken tehdasmiljöö on nykyisin mielenkiintoinen matkailu- ja tutustumiskohde näyttelyineen ja herkkutuotteita valmistavine yrityksineen.

Taidekeskus Salmela (Mäntyharju): Taidekeskus Salmela on yksi Suomen suurimmista kesäaikaisista kulttuuritapahtumista. Salmelan ohjelmaan kuuluvat kuvataidenäyttelyt, konsertit, laulu- ja kuvataidekilpailut, luennot ja runotapahtumat.

Punkaharjun kansallismaisema (Punkaharju): Saimaan vesistön rannalla sijaitseva noin 7 kilometrin pituinen Punkaharjun harjujakso on säilyttänyt vetovoimansa kansallismaisemana. Maisemallisten arvojen lisäksi alueen arvoa korostavat mm. sotavarustukset, useat suojellut rakennukset sekä Kruununpuisto rakennuksineen.

Kuva 5-6. Punkaharjun kulttuuriympäristöön kuuluva rautatieasema on rakennettu 1908. Asemakokonaisuuteen kuuluu lisäksi puisto, makasiini ja huvimaja.

Lusto (Punkaharju): Lusto on metsäkulttuurin valtakunnallinen museo ja tiedekeskus Punkaharjulla. Ympäri vuoden avoinna olevassa museossa vieraillee vuosittain noin 30 000 kävijää.

Retretti (Punkaharju): Retretti on Punkaharjulla sijaitseva ulkomaista ja kotimaista laatutaidetta esittelevä taidekeskus, jonka erikoisuutena on luolaston käyttö näyttelytilana.

Luontokohde

Koloveden kansallispuisto (Enonkoski, Heinävesi, Savonranta): Erämainen Koloveden kansallispuisto suojelee Saimaan luonnontilaista saaristoluontoa, saimaannorpan elinympäristöä ja eteläsuomalaista metsäluontoa.

Oskari - Linnansaaren luontokeskus (Rantasalmi): Luontokeskuksessa saa tietoa Linnansaaren, Koloveden ja Repoveden kansallispuistojen luonnosta ja kulttuurihistoriasta sekä lähialueiden muiden luonnonsuojelualueiden luonnosta ja retkeilymahdollisuuksista. Lisäksi Oskarista saa tietoa seudun matkailuasioista, sillä Rantasalmen matkailuinfo palvelee samalla asiakaspalvelutiskillä.

Linnansaaren kansallispuisto (Rantasalmi, Savonlinna): Linnansaaren kansallispuistossa suojellaan Järvi-Suomen arvokasta saaristoluontoa ja kaunista maisemaa. Saarien suojissa elelee Linnansaaren tunnetuin asukas - saimaannorppa. Kansallispuisto soveltuu niin päiväkävijöille kuin telttailijoille ja veneilijöille.

Huvi- ja teemapuistot

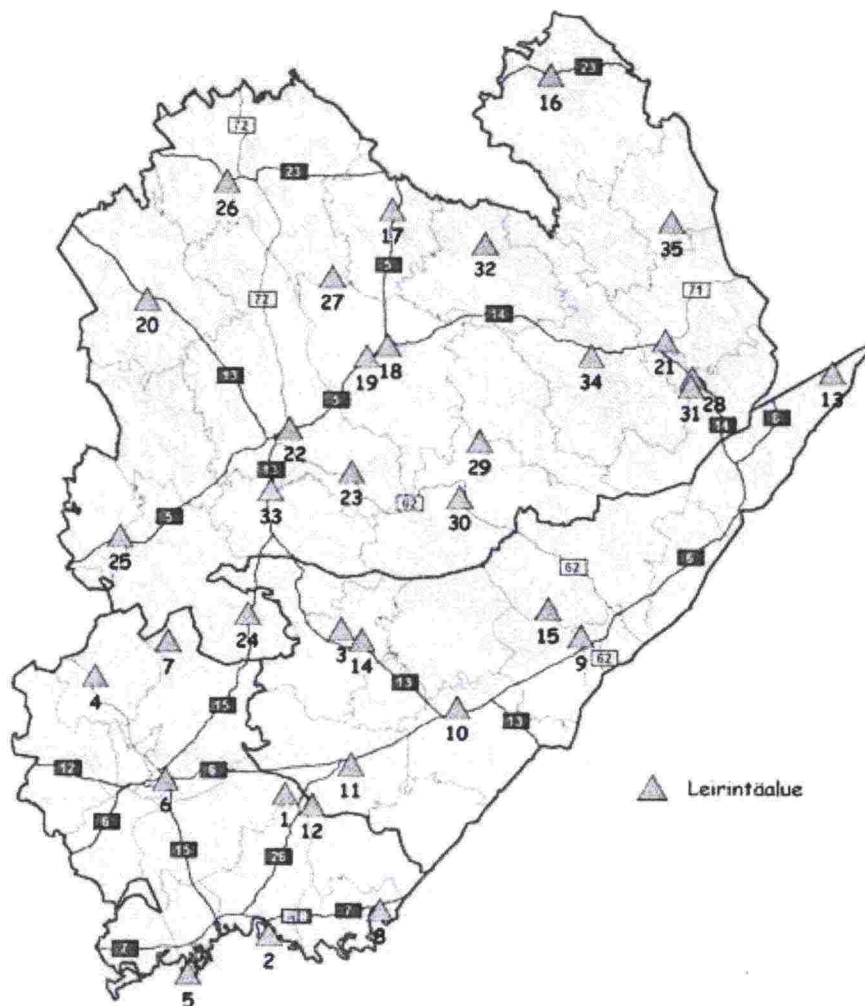
Visulahti (Mikkeli): Visulahti on tunnettu perhelomakohde Mikkeliissä valtatie 5:n varressa. Dinosauriassa on kaksi eri uima-allasta ja kolme isoa vesiliukumäkeä. Alueella sijaitsee myös vahakabinetti, moottoripuisto ja museoautoja. Visulahdessa on myös majoitustiloja sekä leirintäalue.

5.5 Leirintäalueet

Kaakkois-Suomessa on kaikkiaan 35 leirintäaluetta (Suomen Leirintäalueyhdistys ry). Näistä 13:lla on Suomen leirintäalueiden luokitusryhmän luokitus. Viisiportaisen tasoluokituksen tarkoituksena on kertoa leirintäalueiden käyttäjille ajanmukaista ja vertailukelpoista tietoa alueiden palvelutasosta. Tasoluokittelemattomat leirintäalueet voivat laadultaan ja palveluvarustukseltaan olla tasokkaita ja sellaisinaan helpostikin luokituskelpoisia.

Kaakkois-Suomen leirintäalueverkko on melko kattava ja siksi leirintäalueiden viitoittamisessa ei ole tarvetta poiketa valtakunnallisesta käytännöstä.

Leirintäalueet

Kymenlaakso:

1. Saaramaa Camping
2. Pitkät Hiekat Camping
3. Mustaniemen leirintä
4. Kestikartano Aurantola
5. Santalahden Lomakylä *****
6. Tykkimäki Camping ****
7. Orilammen Lomakeskus
8. Vaalimaa Camping

Etelä-Karjala

9. Camping Ukonniemi ***
10. Huhtiniemi Camping ***
11. Taavetin Lomakeskus ja Camping

12. Palvaanjärven Loma
  13. Papinniemen Leirintäalue
  14. Karhurinteen Loma
  15. Suur-Saimaan Lomakeskus **
- ### Etelä-Savo
16. Karvio Camping ***
  17. Camping Valvatus
  18. Juva Camping ****
  19. Kesakko
  20. Kiviniemi Camping
  21. Jussin Loma & Suoramyynti
  22. Top Camping Visulahti ***
  23. Lakeistenranta Camping

24. Tommolansalmi Camping
25. Pöylännimen Lomakeskus **
26. Lomatrio
27. Motomajat
28. Punkaharjun Lomakeskus ****
29. Vapaa-ajakeskus Mannilanniemi
30. Koskenselän Lomakylä ***
31. Maatilamatkailu Mannila
32. Rantasalmen Lomakylä
33. Löydön Kartano
34. Vuohimäki Camping ****
35. Pirssipaikka **

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma

Kuva 5-7.

Suomen Leirintäalueyhdistys ry:n jäsenleirintäalueet Kaakkois-Suomen tiepiirin alueella.

6 MATKAILUTIET

Matkailutiellä tarkoitetaan erityisillä matkailutie-liikennemerkeillä merkittyä tietä. Matkailutiellä tulee olla sen yleiseen liikenteelliseen merkitykseen nähden poikkeuksellisen runsaasti matkailijoiden kannalta merkittäviä kohteita, ja tämän lisäksi sillä on erityinen matkailuelinkeinon toimintaedellytyksiä ja alueen kilpailukykyä tukeva merkitys.

Matkailutie-merkillä voidaan osoittaa vain Tiehallinnon erikseen hyväksymä matkailutie. Tiehen liittyvän yksilöllisen tunnuksen käyttö edellyttää liikenne- ja viestintäministeriön hyväksyntää.

Matkailutiehankkeelta edellytetään soveltuvaa taustaorganisaatiota, jolle matkailutiemerainta koskeva lupa voidaan myöntää ja jonka kanssa Tiehallinto asioi matkailutiemerainta käyttöä ja ylläpitoa koskevissa kysymyksissä. Vastuu matkailuteiden viitoituksen suunnittelusta, toteutuksesta, ylläpidosta ja poistamisesta on luvan hakijaorganisaatiolla.

6.1 Matkailutiet Kaakkois-Suomessa

Kaakkois-Suomen alueella kulkee kolme matkailutietä (kuva 6-1):

- Kuninkaantie
- Via Karelia (Runon ja Rajan tie)
- Vihreän Kullan Kulttuuritie.

Kuninkaantie

Kuninkaantien mannosuus on merkitty matkailutiekksi runsaan 300 km matkalla Turusta Vaalimaalle. Kuninkaantie on kansainvälinen reitti. Tie perustuu historialliseen postireittiin, joka kulki Norjan Bergenistä Oslon ja Tukholman kautta Maarianhaminaan ja Etelä-Suomen halki aina Pietariin asti.

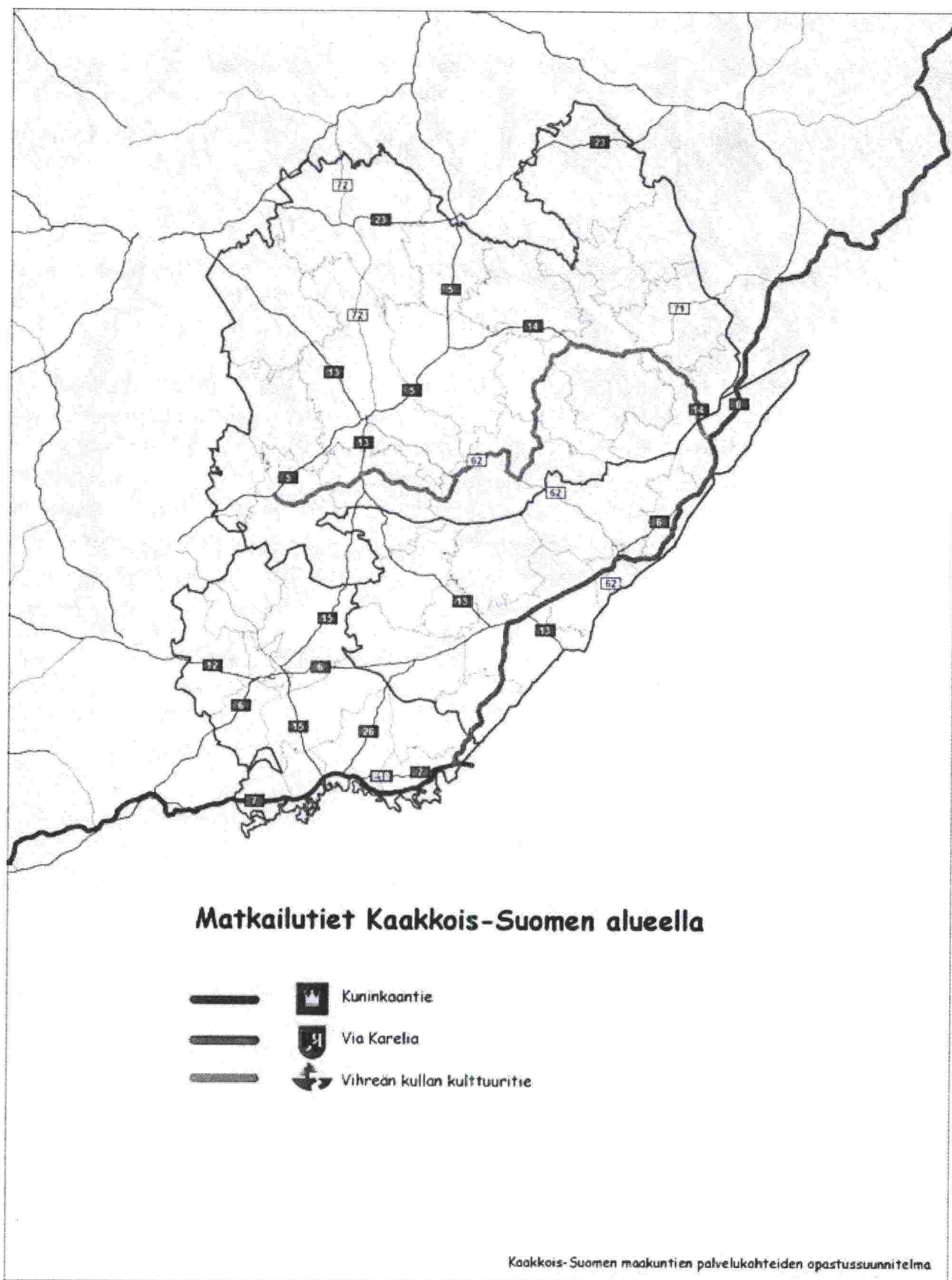

Kuninkaallinen historia on matkailutien keskeinen lähtökohta. Kuninkaantien reitti kulkee Suomenlahden rannikon tuntumassa vanhojen kartanoiden ja muiden kulttuuriympäristöjen kautta. Kuninkaantiellä on sekä polkupyörä- että autoreittejä. Historiapohjaisten kohteiden lisäksi Kuninkaantie elää vahvasti tätä päivää: se tarjoaa tiedettä, taidetta, tekniikkaa, kansainvälisiä kulttuuritapahtumia, sykkivää kaupunkielämää, kävelykatuja, putiikkeja ja ostosgallerioita, menopaikkoja ja kahviloita, makuelämyksiä, luontoseikkailuja ja jännitystä.

Suomen osuudeltaan Kuninkaantie on Pohjois-Euroopan ensimmäinen ruskeilla matkailutiemerkeillä merkitty reitti ja samalla se on Suomen ensimmäinen virallinen matkailutie.

Uudenmaan liitto hallinnoi Kuninkaantietä. Taustaorganisaatioina hankkeessa ovat myös Varsinais-Suomen, Itä-Uudenmaan ja Kymenlaakson liitot sekä noin 40 alueen kuntaa. Lisäksi yhteistyöyhtymisiä, jotka tarjoavat palveluja Kuninkaantien alueella, on mukana noin sata.

Kuninkaantien internet-sivut: <http://www.kuninkaantie.net/> (tilanne 5.2.2008).

Kuva 6-1. Matkailutiet Kaakkois-Suomen alueella.

Via Karelia / Runon ja rajan tie

Via Karelian reitti kulkee Suomen itärajaa pitkin Suomenlahden rannalta Salan Kellosekään, valtion rajalle. Reitin pituus on 1080 km. Reitillä on useita rajanylityspaikkoja. Reitti on syntynyt vuonna 1966, jolloin sen nimi oli Runon ja rajan tie ja reitti oli nykyistä lyhyempi.

Via Karelia haluaa profiloitua erityisesti neljän tuotealueen kautta:

Luonto

- lintutornit
- luonnonsuojelualueet ja kansallispuistot
- vaellusreitit
- kelkkareitit
- kanoottireitit

Ortodoksisuus

- Karjalan kirkkotie
- tarkoitus on, että Kirkkotie jatkuu Venäjän puolella Laatokan Valamoon ja Petroskoin edustalla olevaan Kizin luostarisaaarelle

Sotamuistot

- talvisota; Kuhmossa ja Suomussalmella olevat taistelupaikat, Raatteen tie ja Kollaa vain 60 km rajalta
- välirauhan aika ja Salpalinja
- jatkosota: Ilomantsi

Ruoka

- Carelia alá Carte, Kainuu alá Carte, Lappi alá Carte

Via Karelia -matkailutietä hallinnoi Runon ja Rajan tie ry, jonka jäsenenä on noin 15 kuntaa.

Via Karelian internet-sivut: <http://www.viakarelia.fi/> (tilanne 5.2.2008).

Vihreän kullan kulttuuritie

Vihreän kullan kulttuuritie kulkee Saimaan rantoja myötäillen Mikkelin ja Savonlinnan seuduilla - Mäntyharjun Vihantasalmelta Ristiinaan, Puumalaan, Sulkavalle, Savonlinnaan ja Punkaharjulle, metsämuseo Lustoon ja Putikon puutalokylään. Reitillä ovat mukana myös Anttola ja Rantasalmi.

Vihreän kullan kulttuuritie esittelee lähes 400 kilometrin matkalta kauniita ja vaihtelevia Etelä-Savon maisemia, nähtävyyksiä, hiljaisia kyläteitä, metsien vihreää kultaa eri muodoissaan, puurakentamista ja alueen arvokasta kulttuurihistoriaa, sekä paikallisia kulttuuritapahtumia ja palveluja.

Vihreän kullan kulttuuritien markkinoinnista vastaavat Mikkelin Seudun Matkailupalvelu Oy ja Savonlinnan Matkailu Oy.

Vihreän kullan kulttuuritien internet-sivut:

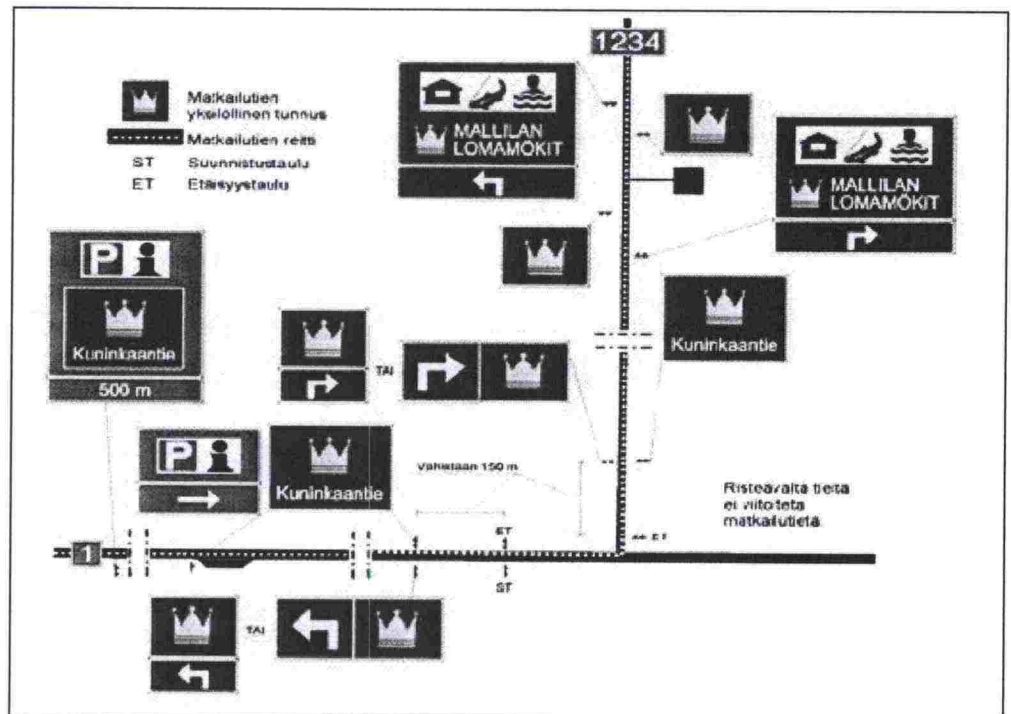
http://www.travel.mikkeli.fi/fi/vihrean_kullan_kulttuuritie/ (tilanne 5.2.2008).

6.2 Matkailuteiden reittiviitoitus

Matkailutiereitin viitoittamisessa tien suunnassa käytetään ruskeapohjaisia matkailutien tunnuksen sisältäviä merkkejä. Matkailutien nimen sisältävät merkit sijoitetaan liittymien ja taajamien jälkeen sekä muutoin sopivin välimatkoin, jotta tien käyttäjä voi varmistua olevansa oikealla reitillä. Ennen liittymiä, joissa matkailutiereitti kääntyy, käytetään nuolikuviollisia "suunnistus-tauluja" (kuva 6-3).

Matkailuteiden reittiviitoitukset ovat suhteellisen tuoreita ja ovat Kaakkois-Suomen osalta kunnossa. Ongelmaksi on havaittu kuitenkin se, että merkkien ylläpitoa ja rikkoutuvien merkkien korjausta ei ole riittävästi varmistettu eikä esimerkiksi Vihreän kullan kulttuuritien osalta tällä hetkellä ole tahoa, jolle vastuu merkkien ylläpidosta kuuluisi. Matkailutieorganisaatioiden tulisi nykyistä selkeämmin ratkaista matkailuteiden viitoitusmerkkien ylläpito.

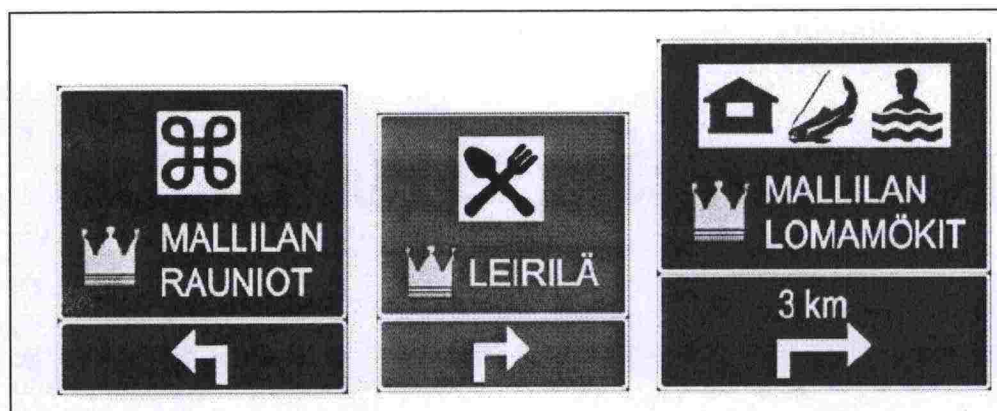
Kuva 6-2. Matkailutien viitoituksessa ja matkailutiehen liittyvien palvelukohteiden käytettävät merkit.

6.3 Matkailutietunnusten käyttö palvelukohteiden opastuksessa

Vuoden 2007 palvelukohteiden opastusmerkkiuudistus laajensi matkailutietunnuksen käyttömahdollisuuksia yksittäisten palvelukohteiden opastuksessa:

- matkailutien vaikutuspiirissä olevien palvelukohteiden opastuksessa voidaan käyttää matkailutien tunnusta (kuva 6-4)
- matkailutietunnus ja nimi ruskealla pohjalla voidaan lisätä sellaisten opastuspisteiden opasteisiin, joissa on erityisesti kyseistä matkailutietä koskevaa informaatiota, esimerkiksi karttaesityksiä.

Kuva 6-3. Esimerkkejä matkailutietunnuksen sijoittamisesta palvelukohteen opastustauluihin.

Matkailutietunnuksen käyttö yksittäisen palvelukohteen opastuksessa edellyttää matkailutieorganisaation suostumusta. Kaikki matkailutieorganisaatiot hyväksyvät ja pitävät hyvänä matkailutietunnuksen käyttöä yksittäisten palvelukohteiden opasteissa. Sen suhteen, mitä tunnusta käyttävältä palvelukohteelta edellytetään, matkailuteiden välillä on eroja:

- Kuninkaantien osalta edellytyksenä on, että opastettava yritys tai vastaava tekee matkailutieorganisaation kanssa markkinointisopimuksen, jota kautta se osallistuu matkailutieorganisaation ylläpitorahoitukseen.
- Runon ja Rajan tie ry. (Via Karelia) edellyttää, että opastettava kohde tukee matkailutien imagoa eli jollakin tavoin liittyy tuotealueisiin, joita matkailutie pyrkii edistämään (luonto, ortodoksisuus, sotamuistot ja ruoka). Palvelukohteelta ei edellytetä Runon ja rajan tie ry:n jäsenyyttä tai osallistumista markkinoinnin rahoitukseen.
- Vihreän kullan kulttuuritien osalta matkailutietunnuksen käyttöä suositellaan kaikille matkailukohteille, jotka tukevat reitin kolmea teemoittaista kiertomahdollisuutta eli "Vihreän kullan kulttuuritiellä lasten ehdoilla", "Makuelämyksiä Vihreän kullan kulttuuritiellä" sekä "Saimaan Charmantit Vihreän kullan kulttuuritiellä".

Matkailutietunnuksen käyttöä yksittäisten palvelukohteiden opastuksessa pyritään edistämään. Koska kysymyksessä on uusi asia, informaatiota tällaisesta mahdollisuudesta palvelukohdeyrittäjille tulisi välittää matkailutieorganisaatioiden, Tiehallinnon, matkailun markkinointiorganisaatioiden ja muiden tahojen toimesta.

Matkailutietunnuksen voi lisätä nykyisiin opasteisiin. Erityisesti se tulisi ottaa huomioon opasteita uusittaessa tai lisättäessä, jolloin tunnus voidaan ottaa huomioon merkin sisältöä asemoitaessa.

Lupakäsittelyä edistää, mikäli hakija voi liittää matkailuorganisaation suostumuksen lupahakemukseen. Tarvittaessa Tiehallinto selvittää matkailutieorganisaation kannan lupahakemusvaiheessa.

Kaakkois-Suomen matkailutieorganisaatioiden yhteystiedot ovat liitteessä 2.

6.4 Matkailutiet ja opastuspaikat

Matkailuteistä tulisi saada informaatiota näiden teiden varrella oleviin opastuspisteisiin. Ulkotiloissa tien varren levähdys- ja pysäköintialueille sekä huoltoasemien ja vastaavien piha-alueille tulisi saada matkailuteiden ja näihin liittyvien kohteiden opaskarttoja. Sisätiloissa oleviin opastustoimistoihin tulisi saada matkailutie-esitteitä.

Matkailutieorganisaatioiden mahdollisuudet tällaisen aineistoon tuottamiseen ja ylläpitoon ovat kuitenkin rajalliset. Ensisijainen panostus suunnataan internet-sivustoihin ja muuhun markkinointiin, joilla matkailijoita saadaan houkuteltua matkailutien käyttäjiksi.

Mikäli matkailutiekarttoja tai muuta aineistoa saadaan opastuspisteisiin, tulisi matkailutietunnukset lisätä tällaisten kohteiden opasteisiin yhteistyössä Tiehallinnon ja matkailutieorganisaatioiden kesken.

Kuva 6-4.

Mikäli opastuspaikassa on tarjolla matkailutiehen liittyvää opastusta, tämä voidaan ilmoittaa opastuspaikalle ohjaavissa opasteissa. Kuvassa valtatiellä 6 Imatralla oleva opaste on tarpeen muuttaa vastaamaan uutta käytäntöä, jonka mukaan matkailutien nimi ja tunnus ovat merkissä ruskealla pohjalla.

6.5 Matkailutieorganisaatioiden hyödyntäminen palvelukohteiden opastuksessa

Matkailutieorganisaatioiden tavoitteena on houkutella matkailijoita matkailutiele ja käyttämään tähän liittyvien kohteiden palveluita. Tärkeä osa palvelua on opastaminen matkailutiele ja sen vaikutuspiirissä oleviin kohteisiin.

Kaikilla Kaakkois-Suomen matkailuteilla on omat internet-sivunsa, jotka ovat tärkeä väline opastuksessa. Matkailutieorganisaatioiden ja Tiehallinnon yhteinen intressi on myös tätä kautta saada tienkäyttäjille mahdollisimman hyvää opastuspalvelua. Tiehallinnon asiantuntemusta kannattaa hyödyntää internet-sivujen tai esitteiden reittiopastusta suunniteltaessa.

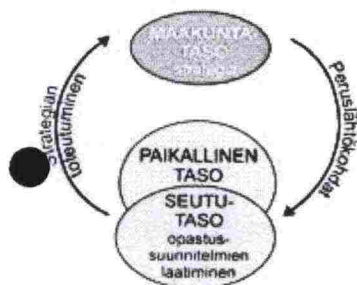
Matkailuteihin liittyvät suositukset:

- Opastusmerkkiiudistuksen v. 2007 avaamat mahdollisuudet käyttää matkailutietunnusta yksittäisen palvelukohteen opastuksessa ja matkailutieinformaatiota jakavien opastuspisteiden opastuksessa tulisi hyödyntää täysimääräisesti/ *vastuutaho matkailutieorganisaatiot ja Tiehallinto*
- Matkailuteitä koskevaa informaatiota (kartat ja esitteet) lisätään maanteiden levähdys- ja pysäköintipaikoilla ja muissa opastuspisteissä / *vastuutaho matkailutieorganisaatiot*
- Matkailuteiden reittiviitoituksen ylläpito varmistetaan ja vastuutetaan / *vastuutaho matkailutieorganisaatiot*

7 SEUDULLISTEN OPASTUSSUUNNITELMIEN LAATIMINEN

7.1 Seudullinen opastussuunnitelma

Palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma ohjaa eri seutukuntiin tai palvelukohdekeskittyymiin tehtävien yksityiskohtaisempien opastussuunnitelmien laatimista. Palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma on toteutukseen tähtäävä suunnitelma, joka koskee yhtä tai useampaa kuntaa. Seudullisessa opastussuunnitelmassa muun muassa kartoitetaan potentiaaliset viitoitettavat palvelukohteet, inventoidaan nykyinen viitoitus ja laaditaan alueellisten periaatteiden mukaiset tavoitetilanteen opastusmerkkisuunnitelmat.

Seudullisella suunnittelutasolla määriteltävät viitoitusperiaatteet perustuvat maakunnallisessa opastussuunnitelmassa muodostettuun kokonaiskuvaan alueen palveluista. Yhdenmukaisella tavalla tehty seudulliset opastussuunnitelmat ovat avainasemassa opastelupien sujuvalle ja valtakunnallisesti yhdenmukaiselle käsittelyprosessille. Yhdenmukaiset toimintamallit joustavoittavat myös sidosryhmätyöskentelyä erityisesti valtakunnantasolla toimivien tahojen ja yrittäjien etujärjestöjen kanssa (Tiehallinto 2007).

Seudulliset suunnittelualueet määritellään maakunnallisessa opastussuunnitelmassa alueiden olosuhteiden ja erityispiirteiden perusteella. Seutukunta on aluejaolle hyvä lähtökohta, mutta suunnittelualueiden ei välttämättä tarvitse noudattaa seutukuntajakoa.

7.2 Esitys seudullisten suunnitelmien alueiksi

Lähtökohtana on ollut alueen seutukuntajako. Suunnittelualuejakoa harkittaessa on otettu huomioon matkailun markkinointiorganisaatioiden aluejako, joka monelta osin poikkeaa "virallisesta" seutukuntajaosta. Tietyn matkailuorganisaation alue on luontevaa käsitellä samassa suunnitelmassa.

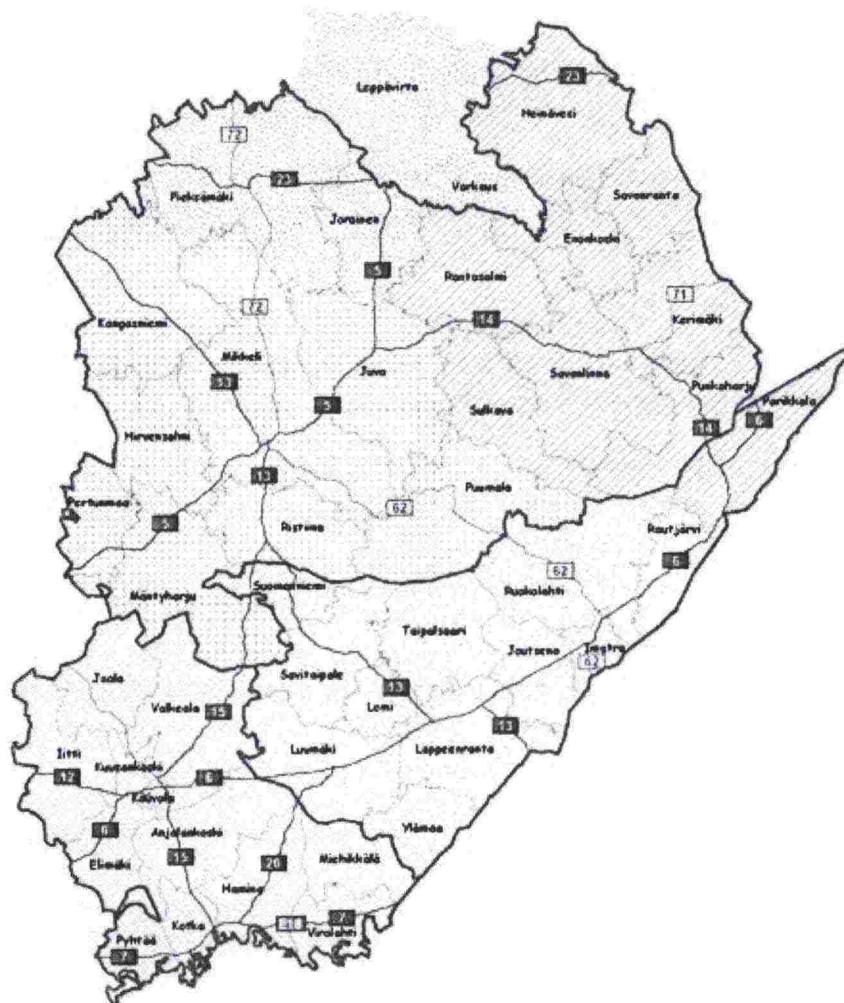
Suunnittelualueiden koko ja sitä kautta suunnitelmien lukumäärä vaikuttavat aikataulutukseen ja tarvittavaan rahoitukseen. Suuremmat alueet on hoidettavissa kokonaisuudessaan edullisemmin ja pienemmillä ohjaustyöryhmäpanoksilla, mutta edellyttävät esittelytilaisuuksia tiuhemmalla aluejaolla. Pienemmät alueet toisaalta mahdollistavat paremman paikallisosallistumisen. Edellisellä suunnittelukierroksella 1990-luvun alkupuolella opastussuunnitelmat tehtiin maakuntajaolla, joka silloin oli toimiva käytäntö.

Aluejakoesityksiä on käsitelty maakuntakohtaisissa suunnittelutilaisuuksissa, joissa esitetyt sidosryhmien näkemykset on otettu vahvasti huomioon.

Esitys seudullisten suunnitelmien aluejaoksi on esitetty kuvassa 7-1.

Seudulliset suunnittelualueet

- Kymenlaakso
- Etelä-Karjala
- Mikkelin seutu / Etelä-Savo
- Keski-Savon seutu
- Savonlinnan seutu / Etelä-Savo

Kaakkois-Suomen maakuntien palvelukohteiden opastussuunnitelma

Kuva 7-1. Seudulliset suunnittelualueet Kaakkois-Suomessa.

Maakuntakohtaisissa suunnittelutilaisuuksissa palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien laadinnassa päädyttiin seuraavaan aluejakoon:

Kymenlaakso

- Kymenlaakson maakunta käsitellään yhtenä seudullisena suunnittelualueena, johon kuuluvat Kouvolan seutu eli Anjalankoski, Elimäki, Iitti, Kouvola, Kuusankoski, Jaala ja Valkeala sekä Kotkan seudun kunnat Pyhtää, Kotka, Hamina, Miehikkälä ja Virolahti.

Etelä-Karjala

- Etelä-Karjalan osalta esitetään, että suunnitelma laaditaan koko maakuntaa koskevana. Etelä-Karjalan Matkailu Oy:n alue kattaa koko maakunnan. Parikkala sisältyy jo käynnissä olevaan Savonlinnan seudun opastussuunnitelmaan ja jää siten pois Etelä-Karjalan opastussuunnitelmasta. Vaihtoehtona olleessa jaossa Lappeenrannan seutuun ja Imatran seutuun jälkimmäinen olisi jäänyt ilman Parikkalaa melko suppeaksi.

Etelä-Savo

- Etelä-Savossa on käynnissä alkuvuodesta 2008 valmistuva Savonlinnan seudun opastussuunnitelma, joka käsittää Enonkosken, Heinäveden, Kerimäen, Parikkalan, Punkaharjun, Rantasalmen, Savonlinnan, Savonrannan ja Sulkavan kunnat. Tämä on otettu huomioon muun Etelä-Savon aluejakoa mietittäessä.
- Mikkelin seutua esitetään omaksi suunnittelualueekseen, johon Mikkelin lisäksi kuuluvat Hirvensalmi, Juva, Kangasniemi, Mäntyharju, Puumala, Ristiina ja Pertunmaa.
- Keski-Savoa esitetään omaksi suunnittelualueekseen, johon Pieksämäen ja Joroisten lisäksi tulisivat Varkaus ja Leppävirta Pohjois-Savon maakunnasta. Alueella tehdään yhteistyötä niin matkailumarkkinoinnin kuin liikennesuunnittelun osalta, mm. v. 2007 on valmistunut Varkauden - Pieksämäen seudun liikennejärjestelmäsuunnitelma. Koska osa suunnittelualueesta kuuluu Savo-Karjalan tiepiiriin alueeseen, asia edellyttää yhteistyötä tiepiirien kesken.

7.3 Seudullisten suunnitelmien aikataulu

Vuoden 2007 opastusmerkkiuudistuksen siirtymäkausi yksittäisten opastusmerkkien osalta päättyy vuoden 2013 lopussa. Opastuspaikkojen opastusmerkkien tulisi olla uusittuna jo vuoden 2009 loppuun mennessä.

Tiehallinto on keskittänyt opastuslupapäätösten teon valtakunnalliseen yksikköön Tampereelle, jolloin ajantasaiset alueelliset opastussuunnitelmat ovat entistä tärkeämpiä asioiden sujuvan käsittelyn kannalta.

Näistä syistä seudulliset suunnitelmat tulisi laatia koko tiepiiriä kattavana mahdollisimman pikaisesti. Seudulliset suunnitelmat esitetään laadittavaksi sopivasti limitettyinä vuosien 2008 - 2010 aikana. Maakunnallisissa suunnittelutilaisuuksissa sidosryhmät ovat kautta linjan ilmaisseet valmiutensa ja halukkuutensa osallistua seudullisten opastussuunnitelmien laatimiseen. Eri-tisest Kymenlaakson osalta asiaa kiirehdiittiin.

Seudullisten opastussuunnitelmien laatiminen:

- Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat laaditaan esitetyn aluejaon mukaisesti vuosina 2008 - 2010:
  - Kymenlaakso yhtenä alueena
  - Etelä-Karjala yhtenä alueena (ilman Parikkalaa)
  - Mikkelin seutu
  - Keski-Savon seutu yhteistyössä Savo-Karjalan tiepiirin kanssa
  - Savonlinnan seudun suunnitelmatyö käynnissä ja valmistuu 2008
- Suunnittelussa otetaan huomioon palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman sisältö ja palvelukohteiden uusi viitoitusohje (TIEH-200021-07). Palvelukohteiden viitoitus tulee uusia kokonaisuudessaan ohjeen mukaiseksi vuoden 2013 loppuun mennessä ja opastuspaikkojen viitoitus vuoden 2009 loppuun mennessä / *vastuutaho Tiehallinto*
- Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat pidetään jatkuvasti ajan tasalla. Kokonaisvaltaisen seudullisen opastussuunnitelman tarkistaminen tulee tehdä keskimäärin 10 vuoden välein tai tarvittaessa aikaisemminkin / *vastuutaho Tiehallinto*

8 MAAKUNTATASOISEN YHTEISTYÖN JÄRJESTÄMINEN

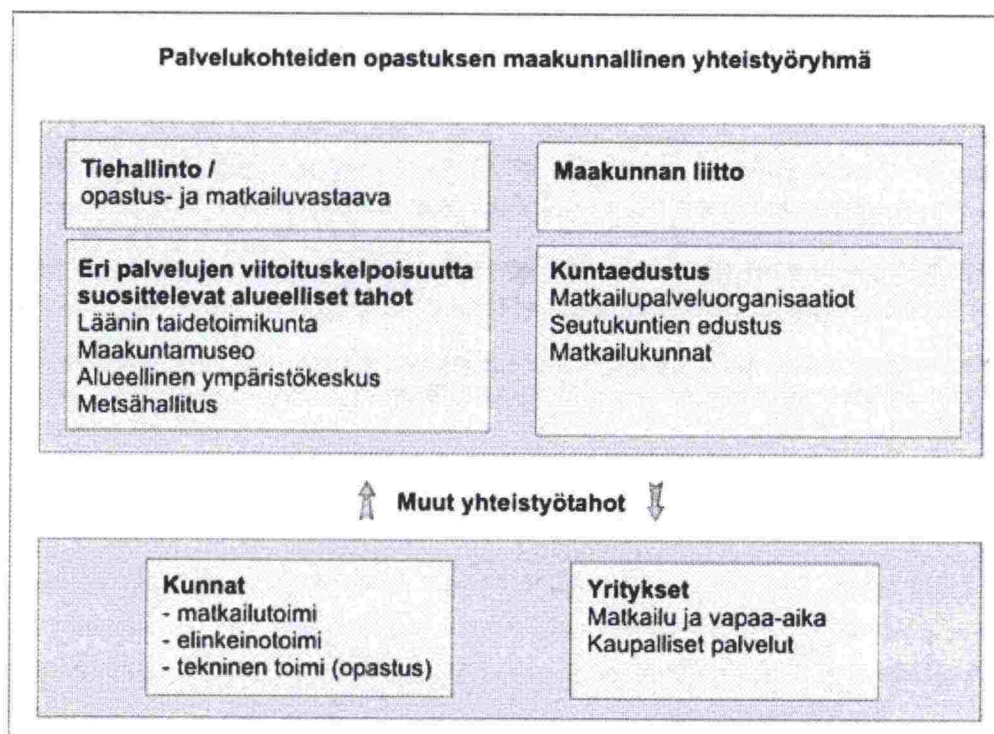
8.1 Maakunnallisen opastuksen yhteistyöryhmän asema ja tehtävät

Maakunnallisen opastussuunnittelun yksi tavoite on koota opastuksen parissa toimivat sidosryhmät mukaan yhteistyöhön ja perustaa maakunnallinen opastuksen yhteistyöryhmä.

Palvelukohteiden opastuksen maakunnallisen yhteistyöryhmän tehtävät:

- kokoontuu vuosittain tai tarpeen vaatiessa
- seuraa opastusstrategian toteutumista
- käsittelee alueellisten opastusperiaatteiden toimivuutta
- tarkistaa kartoitettujen tietojen ajantasaisuuden
- lisää tietoisuutta opastusasioista sidosryhmien keskuudessa

Maakunnallisen yhteistyöryhmän toiminnasta ja koollekutsumisesta vastaa Tiehallinto (tiepiiri), jolla on päätösvalta maanteiden viitoitus- ja opastelupaasioissa. Yhteistyöryhmän jäsenenä kuntia edustavat esimerkiksi seutukuntien edustajat, kuntien matkailupalveluista vastaavat matkailupalveluja kehittämissyhtiöt tai vastaavat toimielimet. Yhteistyöryhmässä ovat edustettuina myös palvelukohteiden viitoituskelpoisuutta suosittelevat alueelliset tahot. Matkailullisesti merkittävillä kunnilla voi olla yhteistyöryhmässä oma edustajansa. Yhteistyöryhmässä voi olla edustettuina myös muita maakunnallisia toimijoita.

Kuva 8-1. Esimerkki palvelukohteiden opastuksen maakunnallisen yhteistyöryhmän kokoonpanosta.

Maakunnallinen yhteistyöryhmä tekee yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa sekä tiedottaa toiminnastaan tarpeelliseksi katsomille tahoille. Muut yhteistyötahot voivat tarpeen vaatiessa osallistua yhteistyöryhmän toimintaan, mutta pääsääntöisesti yhteistyöryhmän ulkopuoliset yhteistyötahot ovat taustavaikuttajia. Tiedonkulku yhteistyöryhmän ja muiden yhteistyötahojen kanssa tapahtuu sidosryhmien ja kuntien edustajien välillä. (Tiehallinto 2007)

8.2 Maakunnallisten yhteistyöryhmien perustaminen

Esitystä maakunnan opastuksen yhteistyöryhmästä on käsitelty sekä ohjausryhmässä että maakunnallisissa suunnittelutilaisuuksissa. Suunnittelukokouksissa on pyritty selvittämään, onko maakunnassa jo toiminnassa valmiiksi sellaista esimerkiksi matkailuasioihin keskittyvää yhteistyöryhmää, jonka asialistalle myös opastusasioiden käsittely voitaisiin luontevasti ottaa ja välttää kokonaan uuden ryhmän perustaminen. Kymenlaaksossa toimii matkailun yhteistyöryhmä, mutta muissa maakunnissa ei tällaista ryhmää tunnistettu.

Maakunnallisissa suunnittelutilaisuuksissa oli selvästi valmiutta maakunnallisten opastusyhteistyöryhmien perustamiseen. Seuraavassa on maakunnittainen esitys asian järjestämiseksi.

8.2.1 Kymenlaakso

Kymenlaakson osalta opastusasioiden maakunnalliseksi yhteistyöfoorumiksi esitetään Kymenlaakson liiton vetovastuulla toimivaa matkailun yhteistyöryhmää. Yhteistyöryhmässä ovat edustettuina Kouvolan seudun kuntayhtymä, Kotkan matkailutoimisto, Kaakkois-Suomen TE-keskus, Tykkimäen vapaa-aikakeskus Oy, Kouvolan kaupunki, Haminan matkailupalvelut, Lomakylä Santalahti, Cursor Oy ja Kymenlaakson Liitto.

Palvelukohteiden opastusasiat voidaan ottaa esimerkiksi puolivuositain kokousten käsittelyyn. Näissä kokouksissa ryhmää täydennetään Tiehallinnon ja eri palvelujen viitoituskelpoisuutta suosittavien paikallisten tahojen edustuksella (Kaakkois-Suomen taidetoimikunta, Kymenlaakson museo, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Metsähallitus) sekä tarvittaessa yritysten ja muiden opastusasioihin keskeisesti vaikuttavien tahojen edustuksella.

Maakunnan opastusyhteistyöryhmän toiminta voidaan luontevasti käynnistää Kymenlaakson seudullisen opastussuunnitelman ohjausryhmänä.

8.2.2 Etelä-Karjala

Etelä-Karjalassa ei ole tällä hetkellä sellaista toimielintä tai yhteistyöryhmää, joka laajasti ja kattavasti työskentelisi opastusasioiden parissa. Maakuntaan esitetään perustettavaksi tällainen yhteistyöryhmä, jossa Tiehallinnon lisäksi voisi olla edustus ainakin Imatran Seudun kehitysyhtiöstä, Lappeenrannan Seudun Elinkeino ja Matkailu Oy SELMA:sta (1.1.2008 alkaen Lappeenrannan Seudun Yrityspalvelut Oy), Etelä-Karjalan Matkailu Oy:stä, Etelä-Karjalan liitosta, seutukunnista ja kuntien matkailupalveluyhtiöistä. Muita keskeisiä yhteistyötahoja ovat matkailutieorganisaatiot (Rajan ja Runon tie ry), opastuksen alueelliset lausunnonantajatahot (Kaakkois-Suomen taidetoimikunta, Etelä-Karjalan museo, Kaakkois-Suomen ympäristökeskus, Metsähallitus) ja yritykset.

Maakunnan opastusyhteistyöryhmän toiminta voidaan luontevasti käynnistää Etelä-Karjalan seudullisen opastussuunnitelman ohjausryhmänä.

8.2.3 Etelä-Savo

Etelä-Savossa ei ole tällä hetkellä sellaista toimielintä tai yhteistyöryhmää, joka laajasti ja kattavasti työskentelisi opastusasioiden parissa. Maakuntaan esitetään perustettavaksi tällainen yhteistyöryhmä, jonka rungon muodostavat Tiehallinto, opastuksen alueelliset lausunnonantajatahot (Savonlinnan maakuntamuseo, Etelä-Savon taidetoimikunta, Etelä-Savon ympäristökeskus, Metsähallitus), Etelä-Savon maakuntaliitto ja kuntaedustus (seutukunnat, kuntien matkailupalveluyhtiöt). Muita yhteistyöryhmän tahoja ovat matkailutieorganisaatio (Vihreän Kullan Kulttuuritie), kunnat ja yritykset.

9 KAAKKOIS-SUOMEN MAAKUNTIEN OPASTUSSTRATEGIA

Maakunnan opastusstrategialla tarkoitetaan opastuksen kehittämisen yhteistyön tiivistämistä ja kehittämistä. Maakunnallisilla opastuksen yhteistyöryhmillä on keskeinen rooli tämän opastusstrategian toteutumiselle. Yhteistyöryhmien aktiivinen toiminta helpottaa sidosryhmiä hoitamaan opastusasioihin liittyviä omia tehtäviä. Tiehallinnon, kuntien ja matkailupalveluista vastaavien matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöiden tiivis yhteistyö ja yhteinen tahto ovat perusedellytyksiä opastuksen kehittymiselle.

Matkailu on alueellisesti merkittävä elinkeino Kaakkois-Suomen maakuntien alueella, ja sen merkitys on huomioitu maakunnan liittojen strategioissa ja myös vuonna 2006 julkaistussa Suomen matkailustrategiassa. Opastusstrategia vahvistaa Kaakkois-Suomen maakunnissa erityisesti matkailuelinkeinon kehittämismahdollisuuksia. Toimivat liikenneyhteydet sekä informatiivinen ja selkeä viitoitus ja opastus tukevat matkailukohteiden saavutettavuutta ja siten vahvistavat alueiden kilpailukykyä ja kehittämismahdollisuuksia.

Kaakkois-Suomen maakuntien, Kymenlaakson, Etelä-Karjalan ja Etelä-Savon, opastusstrategiassa keskeiset kehittämisalueet ovat:

- **Maakunnallisten opastuksen yhteistyöryhmien perustaminen**

Opastusasioiden kehittämistä ja yhteistyön tiivistämistä varten perustetaan maakuntakohtaiset palvelukohteiden opastuksen yhteistyöryhmät Kymenlaaksoon, Etelä-Karjalaan ja Etelä-Savoon vuoden 2008 aikana. Maakunnallinen yhteistyöryhmä tekee yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa ja toimii eri sidosryhmien välillä mielipiteiden ilmaisukanavana. Vastuutahona toimii Tiehallinnon Kaakkois-Suomen tiepiiri.

- **Palvelukohteiden seudullisten opastussuunnitelmien laatiminen**

Palvelukohteiden seudulliset opastussuunnitelmat laaditaan tässä suunnitelmassa esitetyille alueille. Savonlinnan seudun palvelukohteiden seudullinen opastussuunnitelma valmistuu alkuvuodesta 2008.

Suunnittelussa otetaan huomioon palvelukohteiden maakunnallisen opastussuunnitelman sisältö ja Tiehallinnon palvelukohteiden opastusohje. Vastuutahona toimii Tiehallinto/Kaakkois-Suomen tiepiiri.

- **Opastuksen toisen tason kehittäminen**

Kuntia suositellaan tiivistämään yhteistyötä opastustoimistojen toiminnan kehittämisessä matkailupalveluista vastaavien matkailupalvelu- ja kehittämissyhtiöiden kanssa. Palvelun laadun kannalta olisi tärkeää, että nykyiset kuntien opastustoimistot täyttäisivät kansainvälisen vihreävalkoisen i-tunnuksen käyttöehdot.

Opastuspisteiden opastuskartat laitetaan kuntoon, selvitetään valaistuksen tarpeellisuus sekä päivitetään karttojen tietojen ajantasaisuus. Opastuskartalla varustettujen opastuspisteiden sijaintipaikat tarkistetaan ja tehdään tarvittavat korjaukset. Nuijamaan (valtatie 13) ja Vaalimaan (valtatie 7) rajanylityspaikkojen opastusta kehitetään.

Opastustoimistoja ja -pisteitä täydennetään toteuttamalla opastuskeskuksia uudeksi (strateginen tavoite). Opastuskeskuksissa jaetaan ajantasaista, luotettavaa ja elinkeinonharjoittajia tasapuolisesti kohtelevaa matkailuun ja tieverkkoon liittyvää tietoa.

Kunnissa lisätään tietoisuutta opastuskeskusten kehittämismahdollisuuksista. Opastuskeskuksissa kunnalla tai matkailuorganisaatiolla on mahdollisuus saada alueensa matkailupalvelut näkyviin laajalle asiakaskunnalle.

Vastuutahoina toimivat Tiehallinto, kunnat ja maakuntaopastuksen yhteistyöryhmät.

Maakunnalliset opastuksen yhteistyöryhmät vaikuttavat ja seuraavat maakunnallisessa palvelukohteiden opastussuunnitelmassa esitettyjen kehittämistoimenpiteiden edistymistä ja toteutumista sekä huolehtivat maakunnallisessa opastussuunnitelmassa kartoitettujen tietojen ajantasaisuudesta. Maakunnalliset yhteistyöryhmät tekevät yhteistyötä kuntien ja yrittäjien kanssa sekä tiedottavat toiminnastaan tarpeelliseksi katsomille tahoille.

LÄHTÖAINEISTO

Palvelukohteiden viitoitukseen liittyvä ohjeistus:

Palvelukohteiden viitoitus. TIEH 2000021-07. Ohje kertoo palvelukohteiden viitoitusperiaatteet ja opastaa viitoituksessa käytettävien merkkien sisälön ja muodon valitsemisessa.

Palvelukohteiden alueellisen opastussuunnitelman laatiminen.

TIEH2100051-07. Ohje määrittelee alueelliset opastussuunnitelmat, ohjaa suunnitteluprosessia ja organisointia, antaa perusteita suunnitelmien laatimiseksi sekä esittää eri suunnitteluvaiheiden sisältöjä ja niissä huomioon otettavia asioita.

Yleisohjeet liikennemerkkien käytöstä. TIEH 2000006-03. Ohje sisältää liikennemerkkien käyttöperiaatteet ja niihin liittyvät säädöstekstit.

Liikenteen ohjaus, Viitoitus. TIEL 2130006-96. Ohje sisältää yleiset viitoitusperiaatteet sekä määritykset viitoituskohteiden valinnoille ja viitoituksessa käytettäville opastusmerkeille.

Liikennemerkkipiirustukset. TIEL 2131908. Kansiot sisältävät liikennemerkkien yksityiskohtaiset mitoituspiirustukset.

Matkailuteiden määrittely - Periaatteet. TIEH 1000080-04. Julkaisu sisältää Tiehallinnon toimintalinjat matkailuteiden viitoituksessa.

Tienvarsimainonnan käsikirja. Tiehallinto, ympäristöministeriö ja Kuntaliitto 2002. Käsikirja on ensisijaisesti tienvarsimainonnasta ja lupahakemusten käsittelystä vastaaville tahoille tarkoitettu opas, joka sisältää tienvarsimainontaa koskevat säädökset, sijoitusperiaatteet ja lupamenettelyn.

Tienvarsimainonta - Toimintalinjat. TIEH 1000106-06. Toimintalinjat kuvaavat Tiehallinnon menettelytavan tienvarsimainosten lupakäsittelyssä sekä tienvarsimainonnan hallinnassa ja siirtymävaiheen hoitamisessa.

Tienvarsimainonta – Lupamenettelyohje. TIEH 2100047-07. Ohje sisältää perustietoa tienvarsimainontaan liittyvän poikkeuslupapäätöksen käsitteelyyn, tienvarsimainonnan valvontaan ja luvattomien mainosten poistamiseen.

Levähdys- ja pysäköimisalueiden kehittäminen – Toimintalinjat. TIEL 1000029. Toimintalinjat määrittelevät Tiehallinnon tienvarsipalvelujen kehittämisen suuntaviivat 2000-luvulle.

Ulkoilun ja urheilun merkit. Suomen Standardisoimisliitto. SFS 4424. 2002. Ohjetta voidaan soveltaa ulkoilualueiden ja palvelukohteiden sisäisessä viitoituksessa. Ohjeen merkkejä ei kuitenkaan voi käyttää tieliikennelain tarkoittamalla tiellä.

Kunnan osoitejärjestelmä – Ohjeet ja suositus. Kuntaliitto 2006. Julkaisu antaa ohjeet ja suositukset kunnan osoitejärjestelmästä.

Muu lähtöaineisto:

Etelä-Karjalan liitto. 2003. Etelä-Karjalan liikennestrategia. Etelä-Karjalan liikennejärjestelmän kehittämissuunnitelma vuoteen 2020. Etelä-Karjalan liitto. Lappeenranta.

Etelä-Karjalan liitto. 2006. Etelä-Karjalan matkailustrategia 2006 – 2015. Ohjelmiasopimus. Etelä-Karjalan liitto. Lappeenranta.

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2003. Maakuntaohjelma 2003 – 2006. Etelä-Savon maakuntaliitto. Mikkeli.

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2003b. Vapaa-ajan asumisen strategiset linjaukset ja toimenpiteet Etelä-Savossa. Etelä-Savon maakuntaliitto. Mikkeli.

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2005. Etelä-Savon maakuntaohjelman toteuttamissuunnitelma vuosille 2006 ja 2007. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 66:2005. Etelä-Savon maakuntaliitto. Mikkeli.

Etelä-Savon maakuntaliitto. 2007. Etelä-Savon matkailun kehittämisohjelma 2007 – 2013. Etelä-Savon maakuntaliiton julkaisu 84:2007. Mikkeli.

Keski-Luopa, Kari & Vaarala, Reijo. 2006. Keski-Suomen palvelukohteiden maakunnallinen opastussuunnitelma. Tiehallinnon selvityksiä 13/2006. Tiehallinto, Keski-Suomen tiepiiri. Jyväskylä.

Konttinen, Juha-Pekka. 2006. Matkailun aluetaloudelliset vaikutukset – alustavia tuloksia maakunnittain, 1.6.2006. Tilastokeskus. Helsinki.

KTM. 2006. Suomen matkailustrategia vuoteen 2020 ja Toimenpideohjelma vuosille 2007 – 2013. Julkaisuja 21/2006. KTM, elinkeino-osasto. kauppa- ja teollisuusministeriö. Helsinki.

Kymenlaakson liitto. 2003. Kymenlaakson maakuntaohjelma 2003 – 2006. Kymenlaakson liitto. Kotka.

Kymenlaakson liitto. 2006. Kymenlaakson maakuntaohjelma 2007 – 2010. Kymenlaakson liitto. Kotka.

MEK. 2006. Matkailukohteiden kävijämäärät 2005. Matkailun edistämiskeskus. Helsinki. [http://mek.fi/web/stats/Publish.nsf/\(pages\)/Kavijamaarat](http://mek.fi/web/stats/Publish.nsf/(pages)/Kavijamaarat)

Museovirasto. 1993. Rakennettu kulttuuriympäristö. Valtakunnallisesti merkittävät kulttuurihistorialliset ympäristöt. Museoviraston rakennushistorian osaston julkaisu 16. Museovirasto, Ympäristöministeriö. Helsinki.

Nevalainen, Jaana. 2007. Matkailun ja tienpidon yhteiset kysymykset Kaakkois-Suomen tiepiirissä. Esiselvitys. Tiehallinnon selvityksiä 12/2007. Tiehallinto, Kaakkois-Suomen tiepiiri. Kouvola.

Tampereen yliopisto. 2004. Kymenlaakson matkailustrategia 2004 – 2008. ja matkailun taloudelliset vaikutukset vuonna 2003. Tampereen yliopisto, Liiketalouden tutkimus- ja koulutuskeskus. Kouvola seudun aluekeskusohjelma ja Kotkan – Haminan seudun aluekeskus.

Tiehallinto. 2006. Rajaliikennetilastot.

Tilastokeskus. 2006. Matkailutilasto 2006. Tilastokeskus. Helsinki.

Tilastokeskus. 2006. Suomalaisten matkailu 2005. Tilastokeskus. Helsinki.

LIITTEET

1. Palvelukohteiden opastusmerkkejä määräävät kansainväliset sopimukset
2. Kaakkois-Suomen matkailuteiden taustaorganisaatioiden yhteystiedot

Palvelukohteiden opastusmerkkejä määräävät kansainväliset sopimukset

Liikennemerkkejä ja –opasteita koskeva yleissopimus, Wien 8.11.1968

Sopimuksessa määritellyt tienkäyttäjille hyödyllisten palvelujen merkit:

- Ensiapu (First Aid Station)
- Autokorjaamo (Breakdown Service)
- Puhelin (Telephone)
- Huoltoasema (Filling Station)
- Hotelli tai motelli (Hotel or Motel)
- Ravintola (Restaurant)
- Virvokkeita tai kahvila (Refreshments or Cafeteria)
- Levähdysalue (Picnic Site)
- Ulkoilureitti (Starting-Point for Walks)
- Leirintäalue (Camping Site)
- Matkailuajoneuvoalue (Caravan Site)
- Leirintä- ja matkailuajoneuvoalue (Camping and Caravan Site)
- Retkeilymaja (Youth Hostel)

Liikennemerkkejä ja –opasteita koskevaa yleissopimusta täydentävä eurooppalainen sopimus, Geneve 1.5.1971

Sopimuksessa määritellyt tienkäyttäjille hyödyllisten palvelujen merkit:

- Radioasema, jossa jaetaan liikenneinformaatiota
(Radio Stations Giving Traffic Information)
- Yleinen käymälä (Public Lavatory)
- Uimaranta tai uimahalli (Beach or Swimming Pool)

YK:n liikennemerkkejä ja –opasteita koskeva suositus, Geneve 5.5.1997

Sopimuksessa määritellyt tienkäyttäjille hyödyllisten palvelujen merkit:

- Opastuspiste (Tourist information point)

Kaakkois-Suomen matkailuteiden taustaorganisaatioiden yhteystiedot

(Tilanne 1.1.2008)

Kuninkaantie

Uudenmaan liitto
Aleksanterinkatu 48 A
00100 Helsinki
Puh. 09-4767 411

Matkailu- ja kulttuurisihteeri Tarja Haili
Puh. 09-4767 4366 tai 040-7741 718
Sähköposti: tarja.haili@uudenmaanliitto.fi

Via Karelia

Runon ja Rajan tie ry
Siltakatu 10 B 30
80100 Joensuu

Toiminnanjohtaja Juha Rantala
Puh. 040 723 0000
Sähköposti: juha.rantala@viakarelia.fi

Vihreän Kullan Kulttuuritie

Mikkelin seutu:

Mikkelin Seudun Matkailupalvelu ry
Mikpoli, Patteristonkatu 2 as 8
50100 Mikkeli

Sähköposti: matkailu@mikkeli.fi

Savonlinnan seutu:

Savonlinnan Matkailu Oy
Puistokatu 1
57100 Savonlinna

Markkinointisihteeri Katja Härkönen
Puh. 015-5175 120 tai 044 5423 907
Sähköposti: katja.harkonen@savonlinnatravel.com

ISBN 978-952-221-019-7
TIEH 1000175-v-08